

Liite ohjelma-asiakirjaan, interserviceversio 11.5.2021

4. Mahdollistavat edellytykset

Taulukko 12: Mahdollistavat edellytykset

Mahdollistavat edellytykset	Rahasto	Erityistavoite	Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen	Perusteet	Perusteiden täyttyminen	Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin	Perustelut
Julkisten hankintamarkkinoiden tehokkaat seurantamekanismit	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 1: Järjestelyt, joilla varmistetaan tehokkaiden ja luotettavien tietojen ja indikaattoreiden kerääminen yhteen EU:n kynnysarvon ylittävistä hankinnoista ja jotka ovat yhdenmukaisia direktiivin 2014/24/EU artiklojen 83 ja 84 ja direktiivin	Kyllä	Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016) Hilma (hankintailmoitukset) Hankintakalenteri Julkisten hankintojen neuvontayksikkö Hankinnat.fi-verkkopalvelu tukee julkisten hankintojen neuvontayksikön työtä	EU:n julkisia hankintoja koskeva lainsäädäntö on saatettu voimaan. TEM vastaa julkisten hankintojen säätelystä. TEM:n ja Kuntaliiton yhteistyönä on kehitetty julkisten hankintojen neuvontayksikkö. TEM vastaa myös julkisten hankintojen ilmoituskanava HILMA:sta. Hankintalain mukaisten hankintayksiköiden tulee ilmoittaa Hilmassa tulevista sekä kansallisen että EU-kynnysarvon ylittävistä hankinnoistaan, käynnissä

				2014/25/EU artiklojen 99 ja 100 raportointivelvoitteiden kanssa.		Hallintoviranomaisen koulutusaineisto (249/500)	olevista kilpailutuksistaan ja jo päättyneiden kilpailutusten tuloksista. Hankinnat.fi-verkkopalvelu tukee kuntasektorin julkisten hankintojen neuvontayksikön työtä. Hankintakalenteri on avoin viestintäpalvelu, jossa on julkisen sektorin hankintayksiköiden uusimpia hankintapäätöksiä, ostopaikkaluetteloita sekä tietoa tulossa olevista hankinnoista. Julkisissa organisaatioissa on osana taloussääntöä omat hankintaohjeet. HVO on kouluttanut 2014-2020 välittäviä toimielimiä julkisia hankintoja koskevista säännöistä sekä niiden soveltamisesta. Työ jatkuu 2021-2027. Hankkeiden aloituspalaverissa käsitellään tuen myöntämiseen liittyviä ehtoja ml. hankintamenettelyt. . (975/1000)
--	--	--	--	--	--	--	--

	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 2: Järjestelyt, joilla varmistetaan, että tiedot kattavat ainakin seuraavat elementit: a) Kilpailun laatu ja intensiteetti: voittaneiden tarjoajien nimet, alkuperäisten tarjoajien määrä ja sopimuksen arvo; b) Tieto lopullisesta hinnasta sopimuksen tekemisen jälkeen ja pk-yritysten osallistumisesta suorina tarjoajina, jos tieto on saatavissa kansallisista järjestelmistä.	Kyllä	Hilma (hankintailmoitukset) Hankintakalenteri Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) (92/500)	Vaadittavat tiedot löytyvät kansallisista järjestelmistä. Voittaneiden tarjoajien nimet: Hankintakalenteri Alkuperäisten tarjoajien määrä ja valittujen tarjoajien määrä: Hankintakalenterin kautta hankintapäätöksellä. Sopimuksen arvo: HILMA Hankintakalenterissa julkaitavassa hankintapäätöksessä julkaistaan sopimushinta, mikäli se on julkinen (liiketalaisuuden piirissä olevaa tietoa ei julkaista). Jos sopimushinta ei ole julkinen, hinta näkyy päätöksen liiteasiakirjoissa, jotka ovat aina julkisia vain asianosaisille (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), 6§, 9§, 10§, 11§). (535/1000)
	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 3:	Kyllä	Kilpailu- ja kuluttajavirasto	Kilpailu- ja kuluttajavirasto

				Järjestelyt, joilla varmistetaan toimivaltaisten kansallisten viranomaisten suorittama tietojen seuranta ja analysointi direktiivin 2014/24/ EU 83 artiklan 2 kohdan ja direktiivin 2014/25 / EU 99 artiklan 2 kohdan mukaisesti.		Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016) Hallintolaki (102/500)	(KKV) valvoo julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön noudattamista. Valvonta kohdistuu hankintayksiköiden toimintaan, erityisesti keskeisiin lainvastaisuuksiin, esim hankintojen kilpailuttamatta ja ilmoittamatta jättämiseen. Valvonnalla puututaan mm. lainvastaisiin suoramankintoihin, toimittajien tarjouskilpailuun pääsyn estämiseen. Valvonnassa on kolme pääpiirrettä; 1) kantelumenettely (hallintolaki 8a), jonka tuloksena virasto voi antaa hallinnollista ohjausta hankintayksikölle 2) hankintalain 140 §:n mukainen laittoman suoramankinnan kieltäminen ja esityksen tekeminen markkinaoikeudelle 141 §:n mukaisten seuraamusten (tehottomuus, seuraamusmaksu, sopimuskauden lyhentäminen, hankintapäätöksen kumoaminen) määrittämiseksi, sekä;
--	--	--	--	--	--	--	--

							3) raportointi valvonnassa havaituista lainvastaisista tai haitallisista menettelyistä (hankintalaki 144 §), jolla ministeriön tietoon voidaan saattaa järjestelmän toimivuuteen liittyviä ongelmakohtia. (880/1000)
	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 4: Järjestelyt analyysitulosten saattamiseksi yleisön saataville direktiivin 2014/24 / EU 83 artiklan 3 kohdan ja direktiivin 2014/25 / EU 99 artiklan 3 kohdan mukaisesti	Kyllä	Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016) Julkisten hankintojen valvonnan tulosten raportointi (111/500)	Hankintalain 144 § mukaisesti KKV:n Internet sivulla on näkyvissä kaikille raportit julkisten hankintojen valvonnan tuloksista. Hankintalain 172 § mukaisesti työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) vastaa seurantaraportin toimittamisesta komissiolle joka kolmas vuosi, TEM vastaa myös tietojen luovuttamisesta muiden jäsenvaltioiden viranomaisille. Hankintayksiköiden ja muiden viranomaisten on lain mukaan pyynnöstä toimitettava TEM:lle tarvittavat tiedot. Hankintayksiköillä on hankintalain 171 § mukaisesti oikeus saada viranomaiselta

							ja julkista tehtävää hoitavalta välttämättömät tiedot hankinnanvaraisten poissulkemisperusteiden olemassaolon selvittämiseksi.
	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 5: Järjestelyt sen varmistamiseksi, että kaikki tiedot epäilystä tarjouskeinotellusta ilmoitetaan toimivaltaisille kansallisille viranomaisille direktiivin 2014/24 / EU 83 artiklan 2 kohdan ja direktiivin 2014/25 / EU 99 artiklan 2 kohdan mukaisesti.	Kyllä	Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016) Kilpailulaki (948/2011) Tietoa ja ohjeita, kartellit Julkisten hankintojen valvonta, vihjepalvelu (151/500)	KKV vastaa hankintalain 139 § mukaisesti lain noudattamisen valvonnasta (perusteessa 2 kuvatun mukaisesti) ja siitä, että tarvittavat tiedot luovutetaan 143 §:n mukaisesti kansallisille viranomaisille. KKV myös raportoi vuosittain lain valvontaa koskevasta toiminnastaan hankintalain 144 §:n mukaisesti. Raportin yhteenveto sisältää tiedot: 1) valvontatoiminnassa havaituista lainvastaisista menettelyistä ja avoimuuden tai syrjimättömyyden kannalta haitallisista menettelytavoista sekä niiden yleisimmistä taustatekijöistä 2) 139 §:ssä tarkoitettujen toimenpiteiden määrästä ja sisällystä

						3) 140 §:ssä tarkoitettujen kieltopäätösten ja sitoumusten määrästä ja sisällöstä 4) 141 §:ssä tarkoitettujen esitysten määrästä ja sisällöstä sekä esitysten johdosta annetuista tuomioistuinratkaisuista. KKV toteuttaa Kilpailulain (948/2011) noudattamista, ohjeistaa ja tiedottaa tarjouskeittotestailusta ja kartelleista. KKV:n Internet-sivuilla voi antaa vihjeen hankintoihin liittyvästä rikkomusepäilystä. (890/1000)
Välineet ja valmiudet valtiontukisääntöjen soveltamiseksi tehokkaasti	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 1: Vaikeuksissa olevien yritysten ja perinnän kohteena olevien yritysten osalta.	Kyllä	TEM:n ohje: Vaikeuksissa olevan yrityksen tukemisen rajoitukset ja määrittelmä Laki yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä (293/2017) HVO on siirtänyt kansallisen lainsäädännön nojalla välittävälle toimielimille (VT) tuen myöntämistä koskevan tehtävän. VT tarkistaa ennen tuen myöntämistä valtiontukisääntöjen noudattamisen ja täyttyvätkö yleiset valinperusteet, esim. hakijalla on taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset hankkeen toteuttamiseen.

Tuenhakija ilmoittaa hake-
muksessaan aiemmin saa-
mansa de minimis -tuen.
Hakijalta kysytään hakemuk-
sessa, kohdistuuko tähän kes-
keneräisiä takaisinperintöjä.
Tukea myönnettäessä VT sel-
vittää, täyttyykö vaikeuksissa
olevan yrityksen määritelmä ja
tarkistaa, kohdistuuko yrityk-
seen takaisinperintä. Selvitys
tehdään tilinpäätöstietojen ja
kansallisen Kasvu CRM -jär-
jestelmän tietojen perusteella.
Tarkistetut tiedot kirjataan
EURA 2021 –järjestelmään.
VT tarkistaa tiedot takaisinpe-
rinnöistä EURA-järjestelmästä
sekä tarvittavassa laajuu-
dessa eri tietolähteistä.
CRM:stä saa tietoa yrityksille
myönnetystä rahoituksesta.
Tukea ei makseta, jos tässä
tarkoitettuja keskeneräisiä ta-
kaisinperintöjä on. TEM:n vel-
vollisuutena on tiedottaa ELY-
keskuksia EU:n vireillä ole-
vista takaisinperintätapauk-
sista.

(1000/1000)

	EAKR, ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 2: Paikallisten tai kansallisten toimielinten valtiontukiasiantuntijoiden tarjoaman valtiontukia koskevan asiantuntijaneuvonnan ja ohjeistuksen saatavuuden kautta.	Kyllä	EU:n keskeiset valtiontukisäännöt ja valtiontukisääntöihin liittyvä kansallinen lainsäädäntö TEM:n sivuilla. TTM-osasto koordinoi. EU:n keskeiset valtiontukisäännöt Laki eräiden valtion tukea koskevien Euroopan unionin säännösten soveltamisesta (300/2001) TEM:n opas de minimis -tuista Kuntaliitolla valtiontukiasioista: Hallintoviranomaisen aineisto (318/500)	TEM:n TTM-osasto vastaa Suomessa valtiontukien koordinoinnista (pl. MMM:n hallinnonala) ja konsultoi tukiviranomaisia. TEM on julkaissut oppaan de minimis -tuesta. Oppaassa kuvataan de minimis -ehtoisen tuen myöntämistä. Kunkin tukimuodon toimivaltainen viranomainen vastaa tukeen liittyvästä juridisesta neuvonnasta. Kuntaliitto tarjoaa maakuntien liitoille asiantuntijapalveluja esimerkiksi valtiontukiasioissa maakuntien liitoille. HVO kouluttaa ja ohjaa rahoitusta myöntäviä välittäviä toimielimiä rakennerahastoihin liittyvistä valtiontuen erityispiirteistä. Koulutusmateriaali on viranomaisen käytössä rakennerahastojen verkkopalvelussa. HVO seuraa valtiontukisääntöjen modernisaatiota sekä lainsäädännön muutoksia ja tiedottaa niistä internetsivuilla sekä uutiskirjeessä. Välittävät toimielimet vastaavat tuensaajien ohjauksesta ja neuvonnasta ja

							käsittelevät valtiontukikysymyksiä tuensaajien kanssa esim. aloituspalavereissa. HVO ja välittävät toimitukset jakavat tietoa valtiontukisääntöjen soveltamisessa rakennerahastotoiminnassa. HVO osallistuu valtiontukia koskeviin koulutuksiin. (993/1000)
--	--	--	--	--	--	--	---

Mahdollistavat edellytykset	Rahasto	Erityista-voite	Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen	Perusteet	Perusteiden täyttyminen	Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin	Perustelut
EU:n perusoikeuskirjan tehokas soveltaminen ja täytäntöönpano	EAKR , ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 1: Järjestelyt, joilla varmistetaan, että rahastoista tuettavat ohjelmat ja niiden toimeenpano noudattavat perusoikeuskirjan olennaisia säännöksiä	Kyllä	Pitkän aikavälin korjausrakentamisen strategia 2020-2050 Suomi Linkki laskentamalliin Ilmastolaki Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma (KAISU)	Suomen valtiosääntö ja perustuslaki turvaavat ihmisarvon loukkaamattomuuden, yksilön vapauden ja oikeudet sekä turvaa yhteiskunnan oikeudenmukaisuuden. Suomen kansallinen ihmisoikeusinstituutio (NHRI) muodostuu ihmisoikeuskeskuksesta, ihmisoikeusvaltuuskunnasta ja oikeusasiamiehestä. NHRI kutsutaan pysyväksi asiantuntijaksi ohjelman seurantakomiteaan, jonka asiantuntemusta hallinto-

						National Integrated Energy and Climate Plan (NECP) (188/500)	viranomainen käyttää ao. kysymyksissä. STM vastaa tasa-arvopolitiikasta, tasa-arvovaltuutettu valvoo lain noudattamista ja tasa-arvoasiain neuvottelukunta edistää sukupuolten tasa-arvoa. HVO huomioi EU:n perusoikeusasiakirjan säännökset ohjelman ja kumppanuussopimuksen valmistelussa, hankehakemuksen kysymyksissä sekä erityisissä valintaperusteissa. Perusoikeusasiakirjan vaatimukset on huomioitu välittävien toimieliimien ja tarkastusviranomaisen työssä esim. tietojärjestelmässä, tarkistuslistoissa hankkeiden valintaa, loppuraportteja ja viranomaisten suorittamia varmenuksia koskien ja varmistuen, ettei perusoikeusasiakirjan vastaisia toimia rahoiteta ohjelmasta. Tietosuoja huomioidaan toimeenpanossa. (999/1000)
	EAKR , ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 2: Raportointijärjestelyt seurantako-	Kyllä	Hankehakemusten luonnosversiot	Hankekohtaiset tiedot HVO saa EURA 2021 tietojärjestelmästä, johon sisältyvät perusoikeusasiakirjaa koskevat tarkistuslis-

				mitealle olennaisista tapauksista koskien perusoikeuskirjan noudattamista.		tat hankkeiden valintaa, tuensaajien loppuraporteissa esittämää hanketoteumaa, varmuksia ja tarkastuksia koskien. HVO saa tietoa perusoikeuskirjan noudattamisesta välittäviin toimielimiin kohdistamansa ohjauksen ja valvonnan kautta. HVO tarkistaa ennen seurantakomitean kokouksia tietojärjestelmän raportoinnin kautta, kuinka paljon poikkeamia on raportoitu, mitä perusoikeuksia loukkaukset koskevat, mihin korjaavin toimenpiteisiin on ryhdytty ja miten tapauksia aiotaan tulevaisuudessa ennaltaehkäistä. HVO konsultoi ja keskustelee esille tulevista mahdollista poikkeamista NHRI:n kanssa ennen niiden käsittelyä ja yhdessä sihteeristön esittelee mahdolliset poikkeamat seurantakomitealle puolivuositain. HVO raportoi myös kanteluista tai valituksista asiaa koskien. Poikkeamien käsittelyssä noudatetaan kansallista lainsäädäntöä. HVO kuvaa raportointijärjestelyt seurantakomitealle ohjelman
--	--	--	--	---	--	---

							hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvauksessa. (960/1000)
--	--	--	--	--	--	--	---

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen täytäntöönpano	EAKR , ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 1: Tavoitteet, joihin sisältyy mitattavissa olevia alata-voitteita, tietojenkeruu ja seurantamekanismi	Kyllä	YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus: Kansallinen toimintaohjelma 2018-2019: Seurantaraportti: YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma (2018–2019) Uuden kansallisen toimintaohjelman valmistelu 2020 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma 2020–2023 Sosiaalihuoltolaki Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta (VANE) (395/500)	Vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanosta vastaavat ulko-ministeriö, sosiaali- ja terveystoimi- nisteriö ja kansalaisjärjestöt. Vammaisten oikeuksien neuvottelukunta (VANE) laatii toimintaohjelman määrittämään vammaisyleissopimuksen edistämisen tavoitteet, keinot ja seurannan. Täytäntöönpanosta raportoidaan vammaisten henkilöiden oikeuksien komitealle. Uusi toimintaohjelma vuosille 2020-2023 on hyväksytty 9.12.2020. YK:n vammaisten oikeuksien komitean hyväksyttyä suositukset, ulko-ministeriö tiedottaa suosituksista jakaen ne viranomaisille, ihmisoikeuskeskukselle sekä kansalaisjärjestöille. Ministeriöt vastaavat suositusten täytäntöönpanosta hallinnonaloil- laan. Ministeriöt laativat indikaattoreita, joiden kautta toimenpiteiden toteutumista seuran. Toimintaohjelman toteutumisen seurannasta vastaa vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE yhteistyössä muiden vastuutahojen ja
---	-------------	--------	-------	--	-------	---	---

							Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Jatkossa nelivuotisella ohjelman toimintakaudella seuranta ja raportointi tehdään sekä puolivälissä että ohjelman lopussa. 966/1000
--	--	--	--	--	--	--	--

	EAKR , ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 2: Järjestelyt, joilla varmis- tetaan, että saavutetta- vuuspoli- tiikka, lain- säädäntö ja standardit otetaan asi- anmukaisesti huomioon oh- jelmien val- mistelussa ja täytäntöönpa- nossa.	Kyllä	Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) Yhdenvertaisuuslain noudattamista valvovat yhdenvertaisuusvaltuu- tetut jne. Sosiaalihuoltolaki Laki digitaalisten pal- velujen tarjoamisesta (306/2019) Maankäyttö- ja raken- nuslaki (132/1999) Valtioneuvoston ase- tus rakennuksen es- teettömyydestä (241/2017) Koheesio 2021+ työ- ryhmän asettamispää- tös (298/500)	HVO noudattaa vammaisten oi- keuksia koskevia säännöksiä ohjelman valintaperusteissa ja sisällyttää ao. varmistukset tieto- järjestelmän tarkistuslistoihin. Vammaisten oikeudet ovat han- kepäästösten vakimuotoisia eh- toja. Ohjelmavalmistelussa oi- keuksia on punnittu mm. vaiku- tusten arviointiprosessin kautta. HVO sisällyttää vammaisten oi- keuksia koskevat varmistukset välittävien toimielinten työn val- vonnan tarkistuslistoihin. Ohjelmavalmistelussa ja kohee- siotyöryhmässä kumppanina on mukana Soste ry varmistaen vammaisjärjestöjen näkemykset. Hakemuksessa kysytään kehi- tettävien digitaalisten palvelujen saavutettavuudesta. HVO:n kou- lutussuunnitelma vammaisyleis- sopimuksen toimeenpanosta laaditaan ja toteutetaan yhteis- työssä VANEn asiantuntijoiden kanssa. Internetiin tulee tietopa- ketti hankehakijoille. Vammaisyleissopimuksen artik- lan 9 ja 21 säännöksiä noudate- taan viranomaistoiminnassa. Lainsäädäntö esteettömyydestä
--	-------------------	--------	-------	--	-------	--	--

							ja saavutettavuudesta velvoittaa HVO:ta ja välittäviä toimielimiä. Välittävät toimielimet käsittelevät tuensaajan kanssa aloituspalaverissa vammaisten oikeuksia koskevat ehdot. 995/1000
--	--	--	--	--	--	--	---

	EAKR , ESR+	Kaikki	Kyllä	Peruste 2a: Raportointi- järjestelyt seurantako- mitealle ta- pauksista, joissa rahas- toista tue- tuissa toi- missa ei ole noudatettu vammais- yleissopi- musta, sekä vammais- yleissopi- musta koske- vista valituk- sista, jotka on toimitettu yleisasetuk- sen 63 artik- lan 6 kohdan mukaisesti to- teutettujen järjestelyjen mukaisesti.	Kyllä	Eduskunnan oi- keusasiamies toteuttaa vammaisopimuksen täytäntöönpanon suo- jelua lakisääteisessä valvontatehtävässään. Eduskunnan oi- keusasiamiehen ratkai- sut Vammaisten henkilöi- den oikeuksien komi- tea (CRPD-komitea) Ihmisoikeuskeskus / Vammaisten henkilöi- den oikeudet (243/500)	HVO saa tiedot tietojärjestel- mään sisällytetyistä tarkistuslis- toista hankkeiden valintaa, pai- kan päällä tehtäviä varmennuk- sia ja tarkastuksia koskien. HVO saa tietoa vammaisyleissopi- muksen noudattamisesta välittä- vien toimielimien ohjauksen ja valvonnan kautta ja oikeusasia- miehen ratkaisuksista. Vammais- yleissopimuksen olennaisten säännösten noudattamista kos- kevat varmistukset sisällytetään välittävien toimielinten ohjausta ja valvonnan tarkistuslistoihin. HVO tarkistaa ennen seuranta- komitean kokouksia oikeusasia- miehen ratkaisuksista ja tietojär- jestelmän raportoinnin kautta, kuinka paljon poikkeamia on ra- portoitu, mitä perusoikeuksia loukkaukset koskevat, mihin kor- jaavin toimenpiteisiin on ryhdytty ja miten tapauksia aiotaan tule- vaisuudessa ennaltaehkäistä ja raportoi niistä sihteeristön kanssa seurantakomitealle. Yk- sittäinen henkilö tai ryhmä voi tehdä valituksen vammaisten
--	-------------------	--------	-------	--	-------	--	---

							henkilöiden oikeuksien komitealle (CRPD) kokemastaan yleis-sopimuksen oikeuksien loukkauksesta. HVO saa tiedot mahdollisista valituksista ihmisoi-keuskeskuksen kautta. (946/1000)
--	--	--	--	--	--	--	---

Mahdollistavat edellytykset	Rahasto	Erityista-voite	Mahdollistavan edellytyksen täytyminen	Perusteet	Perusteiden täytyminen	Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin	Perustelut
Kansallisen tai alueellisen älykkään erikoistumisen strategioiden hyvä hallinta	EAKR	2.1.1 Innovaatiot ja TKI-verkostot aluetalouden uudistamiseksi ilmasto-kestävällä tavalla	Kyllä	1. Analyysi innovaatiotoiminnan haasteiden ml. innovaatioiden levittämisen pullonkauloista	Kyllä	Regional Innovation Scoreboard 2019 Strategiat https://urly.fi/1r4v https://urly.fi/1Us4 https://urly.fi/1Us5 https://urly.fi/1vkv https://urly.fi/1Us6 https://urly.fi/1qNb https://urly.fi/1Usb https://urly.fi/1vka https://urly.fi/1qNo https://urly.fi/1Usc https://urly.fi/1Usd https://urly.fi/1Use https://urly.fi/1qPE https://urly.fi/1Usq https://urly.fi/1Ush https://urly.fi/1gLQ https://urly.fi/1Usq https://urly.fi/1qBE Tietoa välineistä on saatavilla kootusti Eu-rahoitusneuvonta.fi:sta, joka toimii yhteistyöalustana.	Suomessa Älykkään erikoistumisen strategia (S3) toteutetaan aluetasolla. Kunkin maakunnan S3:ssa määritellään innovaatiotoiminnan haasteet, jotka ovat usein samoja kuin kansallisella tasolla, kuten yksityisen ja julkisen tki-rahoituksen matala taso. S3:ssa tunnistetaan innovaatiotoiminnan keskittyneisyys tietyille toimijoille ja aloille sekä kehittämissympäristöjen, tukirakenteiden ja -palvelujen puutteet, joita ratkaistaan uusien toimijoiden aktivoinnilla ja tehokkaampien tukijärjestelmien verkottuneella kehittämisellä. Tutkimuksen ja elinkeinoelämän riittämättömän yhteistyön ratkaisuna on mm. elinkeinoelämälähtöiset hankkeet. Yritysten tarpeista lähtevä soveltava kehittäminen edistää tutkimustulosten muuntamista markkinoille. Hankejatkumot EAKR:sta Horisonttiin ja isojen kv. yritysten osallistuminen hankeverkostoihin voivat lisätä kansainvälistä verkostoitumista ja osaamisen siirtoa kotimaisiin yrityksiin. Haasteena on ketterien rahoitusmuotojen ja julkisen sektorin, tutkimuksen,

						(402/500)	elinkeinoelämän ja loppukäyttäjien välisen yhteistyön puute.
							(956/1000)
				2. Toimivaltainen alueellinen tai kansallinen älykkään erikoistumisen hallinnasta vastaava taho	Kyllä	Laki alueiden kehittämisestä ja rakennera- hastohankkeiden hallinnoinnista (7/2014) ALKE-laki (7/2014) Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta sekä alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta ja niihin liittyviksi laeiksi HR 47/2021 vp Kohdassa 1 mainitut asiakirjat Suomen maaraportti 2020	Maakunnan liitto vastaa maakunnan aluekehittämisen strategisen kokonaisuuden suunnittelusta ja yhteistyön koordinoinnista. Maakuntaohjelma perustuu pitkän aikavälin strategiaan linjauksiin. Liitto vastaa aluetasolla S3:sta. S3 sisältyy maakuntaohjelmaan. Se voidaan laatia myös erillisenä asiakirjana. S3:n tulee sisältää mahdollistavan edellytyksen kriteerit. ¹ S3 on keskeinen väline maakuntaohjelman toimeenpanon ohjauksessa. Alueellisen ja kansallisen TKI-toiminnan yhteensovittamista käsitellään osana TEM:n johtamia lakisääteisiä aluekehityskeskusteluja ja muussa TKI-politiikan toimijoiden vuoropuhelussa. TKI-tiekartta antaa suuntaviivat S3:n, kestävä kaupunkikehittämisen innovaatio-ekosysteemissopimusten, korkeakoulujen strategisten kärkien ja muun TKI-toiminnan yhteensovitukselle luomalla yhteisen vision. HVOn roolissa TEM seuraa S3:n toimeenpanoa. TEM ohjeistaa liittoja S3:n

						TKI-tiekartta (393/500)	vaatimuksista ja edistää yhdessä muiden sektoriministeriöiden kanssa säännöllistä vuoropuhelua mm. maakuntien liittojen ja ELY-keskusten kanssa mm. liittojen TKI-yhdyshenkilöverkoston avulla. (975/1000)
				3.Strategian seuranta- ja arviointivälineet, joilla arvioidaan strategisten tavoitteiden toteutumista	Kyllä	ALKE-laki (7/2014) Kohdassa 2 mainittu HE 47/2021 vp Seurantatietoja maakunnan rahoituksesta ja tilastoista liittojen sivuilta https://www.kunta-liitto.fi/elinvoima-ja-tyollisyys/maakuntien-liitot	S3:ta seurataan ja arvioidaan osana maakuntaohjelman ja rakennerahastotoiminnan toimeenpanoa. MYR:llä on tärkeä rooli S3:n ohjauksessa ja seurannassa. S3:n toimeenpanoa mitataan yleisesti seuraamalla innovaatiotoiminnan ja elinkeinojen kehitystä. Sähköiset tietopalvelut sisältävät tilasto-, ennakointi – ja tutkimustietoa. Indikaattoreista mm. t&k-menot, liikevaihdon kehitys, kv-liiketoimintaa harjoittavat yritykset, patenttihakemusten ja rahoituksen määrä kuvaavat innovaatiotoiminnan tilaa. Älykkään erikoistumisen strategioita toteutetaan hanketoiminnan kautta. Yksittäisten hankkeiden indikaattoritoteumia tms. ei lähtökohtaisesti seurata esimerkiksi rahastokohtaisesti osana strategia-työtä. Älykkään erikoistumisen strategia tuottaa näkymän yleisempiin ja laajempiin alueen asioihin ja kehittyneisyyteen. Alueilla tehdään myös teemakohtaista/kärkien seurantaa.

							Alueiden älykkään erikoistumisen strategioissa on sisään kirjoitettuna kansainvälisyys ja rahoitusten synergiat. Pääsääntöisesti seurataan rahoitusten synergiaa, teemoittaista toimintaa ja huomioidaan eri rahoituslähteet. (987/1000)
				4.Sidosryhmäyhteistyön toimivuus (yrittäjämäisen etsimisen prosessi)	Kyllä	Laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista (7/2014) ALKE-laki (7/2014) Kohdassa 2 mainittu HE 47/2021 vp Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (8.4.2005/200) SOVA-laki Kohdassa 1 mainitut asiakirjat	Maakuntaohjelman valmistellaan yhteistyössä kuntien, muiden viranomaisten sekä alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden toimijoiden kanssa. Lapin maakunnassa saamelaiskulttuuria koskevan osan valmistelee saamelaiskäräjät. Myös S3 laaditaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Sidosryhmien haastattelut, seminaarit, kyselyt ja kuulemistilaisuudet ovat tyypillisiä osallistumistapoja. Strategioiden laadinnassa ja toimeenpanossa tärkeässä roolissa ovat erilaiset työryhmät ja verkostot. Yhteistyö sidosryhmien kanssa on yrittäjämäisen etsimisen (entrepreneurial discovery process, EDP) -prosessiin perustuvaa ja jatkuvaa toimeenpanon eri vaiheissa. Sidosryhmien sitoutuminen on seurausta koetusta lisäarvosta ja perustuu vapaaehtoisuuteen. Liitot tapaavat

							säännöllisesti alueen innovaatiotoimijoita ja painopistealojen sisällä suunnitellaan ja toteutetaan toimenpiteitä yhteistyössä. Hyviä käytäntöjä osallistamiseen opitaan ja kehitetään epävirallisissa kollegaverkostoissa. EDP-prosesseja kehitetään edelleen hyödyntäen päättyvän ohjelmakauden oppeja. (981/1000)
				5.Toimenpiteet, jotka ovat tarpeen kansallisen tai alueellisen tutkimus- ja innovaatiojärjestelmien kehittämiseksi	Kyllä	Kohdassa 1 mainitut asiakirjat Kohdassa 2 mainittu HE 47/2021 vp	Alueellisen innovaatiotoiminnan kehittämisen toimenpiteinä strategioissa ovat tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden, elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan välisen yhteistyön edistäminen sekä innovaatioympäristöjen-, alustojen –ja prosessien kehittäminen. Digitalisaation hyödyntäminen, innovaatiotoiminnan fasilitoinnin sekä yhteisten toimintatapojen kehittäminen EDP-lähestymistavan mukaisesti ovat keskeisiä toimia. Suuryritysten ja pk-yritysten välistä yhteistyötä vahvistetaan ja kasvuyrittäjyyttä tuetaan. Alueet osallistuvat yliaalueelliseen ja kv-yhteistyöhön kehittääkseen innovaatiojärjestelmiään ja elinkeinotoimintaansa strategisissa arvoketjuissa. TKI-tiekartassa määritellään TKI-politiikan visio. Kansallisen ja alueellisen in-

							novaatiopolitiikan yhteensovitusta vahvistetaan lisäämällä yhteistyötä eri toimijoiden ja tasojen välillä esim. osana ELY-keskusten tulosohejausta, innovaatioekosysteemisopimuksia ja korkeakoulujen kärkivalintoja. 18 maakunnan S3 muodostavat myös osaltaan valtakunnallisen strategiakokonaisuuden. (949/1000)
				6.Toimenpiteet, joilla tuetaan teollisuuden ja toimialojen muutosta	Kyllä	ALKE-laki (7/2014) Kohdassa 2 mainittu HE 47/2021 vp Kohdassa 1 mainitut asiakirjat Länsi-Suomessa on selvitetty Länsi-Suomen viiden maakunnan älykkään erikoistumisen strategioiden vaikuttavuutta arviointiraportissa Etelä-Suomen maakuntien analyysiä ja toimenpiteitä teknologiamurrokseen, vähähiiliseen talouteen siirtymiseen ja rakennemuutokseen liittyviin haasteisiin Satoa	Toimialojen murrosta tuetaan kansallisilla määrärahoilla, rakennerahastovaroilla sekä muista EU-ohjelmista haettavilla rahoituksilla. Maakunnissa ennakoidaan aktiivisesti elinkeinotoiminnan tulevaisuudennäkymiä ja koulutustarpeita. S3:ssa määritellään toimia, jotka tukevat toimialojen muutosprosessia. Murrosta edistäviä toimia ovat mm. teknologioiden hyödyntäminen innovaatio- ja liiketoiminnassa, yritysten uusiutumisen tukeminen, jalostusarvon nostaminen, koulutusresurssien ja työllisyys Hankkeiden kohdentaminen työvoimaa tarvitseville aloille, alueellisten ennakointijärjestelmien kehittäminen ja yritysten vientiosaamisen tukeminen. Investoinnit innovaatioympäristöjen kehittämiseen luovat edellytyksiä toimialojen uudistumiselle.

						Etelä-Suomesta -julkaisussa. Itä- ja Pohjois-Suomen yhteinen älykkään erikoistumisen strategia, ELMO (430/500)	Investoinnit vähähiilisiin teknologioihin ja liiketoimintaan monipuolistavat alue-taloutta. Myös uuden innovatiivisen yrittäjyyden tukeminen ja yritysten välinen tiedonsiirto on tärkeää. Murrokseen vastataan alueen vahvuuk-sien ja erityispiirteiden pohjalta. Toimilla on vahva yhteys kansainvälistymisen ja innovaatiotoiminnan kehittämisen toi-miin. (990/1000)
				7.Toimenpiteet yhteistyön ke-hittämiseksi kansainvälis-ten kumppa-neiden kanssa valituilla älyk-kään erikoistu-misen paino-pistealoilla	Kyllä	ALKE-laki (7/2014) Kohdassa 2 mainittu HE 47/2021 vp Kohdassa 1 mainitut asiakirjat Tietoja kansainvälisyy-destä liittojen sivuilta https://www.kunta-liitto.fi/elinvoima-ja-ty-ollisyys/maakuntien-lii-tot Älykkään erikoistumi-sen temaattiset kump-	Maakunnan liiton tehtävänä on edistää maakunnan kansainvälisiä yhteyksiä. S3-strategiat tarjoavat tukea kansainvä-liseen verkostoitumiseen, osaamisen vahvistamiseksi ja alueen toimijoiden liit-tämiseksi yliaalueellisiin arvoverkostoihin painopistealoihin perustuen. Kansainvä-listymisen kannalta ulkopuolinen, esim. EU-rahoitusohjelmista saatava rahoitus kansainvälisiin hankkeisiin on keskei-ässä roolissa. Lisäksi komission S3 -alustat ja yhteistyösopimukset muiden maiden alueiden kanssa ovat tärkeitä. Maakunnissa osallistutaan Euroopan eri alueiden kanssa yhteistyöohjelmiin ja kv-yhteistyöhankkeisiin. Kansainvälisessä yhteistyössä opitaan hyviä käytäntöjä ja kehitetään yhteistyössä ratkaisuja inno-vaatiotoiminnan kehittämiseen.

						panuudet löytyvät lis- tauksena S3 platfor- milta. Kansallisesti koottua tietoa käytetyistä ra- hoitusohjelmista koo- taan myös Eurahoitus- neuvonta.fi sivustolle (359/500)	Kansainvälisyys on useissa strategioissa läpileikkaava teema ja osassa maakun- tia on omia strategioita sen tueksi. Riittä- vien resurssien turvaaminen, kv-kump- panuuksien luonti, kansainvälistymispal- velujen vahvistaminen, kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistaminen uusien tekno- logioin ja uusien markkinoiden tuntemuk- sen lisääminen ovat tärkeitä toimia. (979/1000)
--	--	--	--	--	--	--	--

Mahdollista- vat edelly- tykset	Ra- hasto	Erityista- voite	Mah- dol- lista- van edel- lytyk- sen täyt- tymi- nen	Perusteet	Perus- teiden täyttymi- nen	Viittauk- set asiaa koskeviin asiakirjoi- hin	Perustelut
Strateginen toimintake- hys asuin- ja muiden rakennus- ten energiате- hokkuutta parantavan peruskor-	EAKR	2.1 Ener- giatehok- kuustoi- menpitei- den edis- täminen ja kasvihuo- nekaasu- päästöjen vähentä- minen	Kyllä	Peruste 1. Hyväksytään kansallinen pitkän aikavälin strategia, jolla tuetaan kansallisten asuin- ja muiden rakennusten peruskor- jausta rakennusten energiatehokkuudesta annetun direktiivin 2010/31/EU vaatimustenmukaisesti ja joka sisältää seuraavat aliperusteet (omina kohtinaan):	Kyllä	Pitkän ai- kavälin korjausra- kentami- sen strate- gia 2020- 2050 Suomi	Suomi on toimittanut EU:lle 10.3.2020 Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (2010/31/EU), muut. direk- tiivillä 2018/844/EU, artiklan 2a mukaisen ilmoituksen: Pitkän aikavälin korjausrakentamisen strategia 2020- 2050 Suomi. Suomen ilmoitus on laadittu EU komission suositusten (EU) 2019/786 mukaisesti yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Raportointi 1. kerran 2023, myöh. 2 vuoden välein. Päivitys 10 vuoden välein.

jauksen tukemiseksi						Linkki las-kentamalliin Ilmastolaki Keskipitkän aikavälin ilmastopoliitiikan suunnitelma (KAISU) National Integrated Energy and Climate Plan (NECP) (188/500)	[367/1 000]
				Aliperuste: a. sisältää ohjeellisia välitavoitteita vuosiksi 2030 ja 2040 sekä tavoitteita vuodeksi 2050		Pitkän aikavälin korjausrakentamisen strategia	Tavoitteena on erittäin energiatehokas ja lähes hiilivapaa rakennuskanta v. 2050 mennessä. Koska uudisrakentaminen tästä eteenpäin täyttää jo tämän vaatimuksen, keskittyy strategia v. 2020 mennessä valmistuneeseen rakennuskantaan. Suomen etenemissuunnitelman toimenpiteet on luettavissa kyseisestä rapor-

						2020-2050 Suomi sivut 46- 56	tista. Strategian tavoitteiden laskentaa varten rakennettiin FineBuild-laskentamalli ja kehitettiin menetelmä muuntaa rakennuskannan lämmitysenergiankulutus energiatehokkuutta kuvaavaksi E-lukujakaumaksi. Laskennassa hyödynnetään tilastoja, rekisteritietoja ja tuoreita tutkimustuloksia. Etenemissuunnitelmassa on esitetty indikaattorein seurattavia välitavoitteita vuosille 2030, 2040 ja 2050. (632/1000)
				Aliperuste: b. tarjoaa alustavan suunnitelman talousarvio- varoista strategian täytäntöönpanon tukemiseksi		Pitkän ai- kavälin korjaus- rakenta- misen strategia 2020-2050 Suomi sivut 58- 59	Strategian toimeenpanon tiekartan laadintaan on osoitettu varat. Toimeenpanon tiekartta on tarkoitettu jalostaa toimintasuunnitelmaksi, jonka yhteydessä suunnitellaan myös strategian toimeenpanon rahoitusta. Korjausrakentamisen investointien edistämiseksi tarvitaan rahoitusta ja tietoa erilaisista rahoitusinstrumenteista. Hajallaan olevan tiedon kokoaminen on käynnistetty H2020 kansallisen hankkeen National roundtable for Finance valmistelussa. (407/1000)
				Aliperuste: c. määrittää tehokkaita mekanismeja rakennusten kunnostamiseen tehtävien investointien edistämiseksi		Pitkän ai- kavälin korjaus- rakenta- misen strategia 2020-2050 Suomi	Strategian tavoitteena on kohdistaa korjaukset energiatehokkuudeltaan heikoimpaan rakennuskantaan ja tehokkaimpiin toimiin, nostaa korjausinvestointien määrää ja tasoa pidemmällä aikavälillä, lisätä tietoa suunnitteluun ja energiakorjauksiin liittyen ja luoda mittarit korjaustoimenpiteiden vaikutukselle rakennuksen elinkaaren hiilijalanjälkeen. Tavoitteena on pie-

						sivut 24, 27, 35-37, 39, 42, 53, 56, 62-64 nentää energiankulutusta rakenteellisen energiatehokkuuden keinoin sekä automaatiolla että digitaalisilla ratkaisuilla (myös erityiskohteissa), ja lisätä uusiutuvan energian määrää. Öljystä luopumiseksi rakennusten lämmitysenergian lähteenä on valmisteilla öljystä luopumisen toimenpideohjelma, jossa kartoitetaan öljylämmityksen nykytilanne. Öljystä luopumisen tukia on tarpeen kohdentaa pientaloihin, seurakuntien, yhdistysten sekä kuntien kiinteistöihin. Julkisen rakennuskannan energiatehokkuuden parantamiseksi on kiinnitettävä huomiota kuntien kiinteistöihin, joissa energiakorjauksien lisäksi on parannettava sisäilman laatua. Vähäpäästöisiä ja kierätettäviä rakennusmateriaaleja hyödyntämällä vähennetään rakennusten päästöjä. (1000/1000)
				Peruste 2. Energiatehokkuutta parantavat toimenpiteet vaaditun energiansäästön saavuttamiseksi	Kyllä	Artiklan 7 mukaiset Suomen politiikka-toimet – direktiivi (EU) 2018/2002 energiatehokkuudesta annetun direktiivin 21012/27/ Liitteen III mukainen selvitys, joka raportoitiin komissiolle muutetun EED:n notifiointin yhteydessä 25.6.2020 (notifiointin liite IV). Asiasisältö tai luvut eivät ole NECP:n luvuista muuttuneet. Liite sisältää Suomen energiatehokkuusdirektiivin 7 artiklan toimeenpanoon ilmoitettavat seitsemän energiatehokkuustoimea ja niiden arvioidut kumulatiiviset säästöt velvoitekauden 2021-2030 lopussa. Tarkemmat kuvaukset kaikista energiatehokkuustoimista ja niiden energiansäästövaikutusten laskennasta 7 artiklan vaatimusten mukaisesti on esitetty toimenpiteittäin. Lisäksi on esitetty toimenpidekohtaisten arvioiden perusteella kaikille toimenpiteille yhteensä arvioitu säästövaikutuksen kertyminen velvoitekaudella 2021-2030.

						EU muut- tamisesta (muutetun EED:n no- tifiointiin 25.6.2020 liite 4) toimite- taan erilli- senä liit- teenä (197/500)	(653/1000)
Mahdollista- vat edelly- tykset	Ra- hasto	Erityista- voite	Mah- dol- lista- van edel- lytyk- sen täyt- tymi- nen	Perusteet	Perus- teiden täyttymi- nen	Viittauk- set asiaa koskeviin asiakirjoi- hin	Perustelut

Energia- alan hallinnointi	EAKR	2.1 Energiate hokkuustoi menpiteid en edistämin en	Kyllä	Peruste 1. Hyväksytään kansallinen energia- ja ilmastosuunnitelma, joka sisältää seuraavat alipe- rusteet (omina kohtinaan):	Kyllä	National Integrated Energy and Climate Plan (NECP)	Suomi toimitti 20.12.2019 Euroopan komissiolle kansallisen integroidun energia- ja ilmastosuunnitelman. Siinä esitetään päätettyjen politiikkatoimien vaikutus kasvihuonekaasupäästöjen, uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden arvioituun kehityskulkuun v. 2040 asti. Suunnitelmassa kuvataan suunniteltujen politiikkatoimien vaikutuksia mm. energiajärjestelmään, kasvihuonekaasupäästöihin ja nielujen aikaansaamiin poistumiin, talouden kehitykseen, ympäristöön ja kansalaisten terveyteen. Siinä arvioidaan suunniteltujen ja olemassa olevien toimien vaikutusta tuleviin investointitarpeisiin. EU on asettanut Suomelle v. 2030 koskien kansalliseksi veloitteeksi vähentää päästökaupan ulkopuolisia kasvihuonekaasupäästöjä 39 %:lla v. 2005 tasoon verrattuna. Samaan aikaan maankäyttösektorin päästöt tulee pitää laskennallisten nielujen aikaansaamia poistumia pienempinä. Suomen tavoitteena on nostaa uusiutuvan energian osuus vähintään 51 %:iin kokonaisloppuenergian käytöstä ja 30 %:iin tieliikenteen loppuenergian käytöstä. Energiatehokkuuden tavoitteena on, että loppuenergian kulutus ei ylitä 290 TWh:n tasoa. (998/1000) .
----------------------------------	------	--	-------	--	-------	--	--

				Aliperuste: 1. kaikki energiaunionin hallinnosta annetun asetuksen1 liitteessä I olevassa mallissa vaaditut tiedot	Kyllä	Artiklan 7 mukaiset Suomen politiikka-toimet – direktiivi (EU) 2018/2002 energiatehokkuudesta annetun direktiivin 21012/27/ EU muutamisesta (muutetun EED:n notifiointin 25.6.2020 liite 4) toimite-taan erillisenä liitteenä (197/500)	Liitteen III mukainen selvitys, joka raportoitiin komissiolle muutetun EED:n notifiointin yhteydessä 25.6.2020 (notifiointin liite IV). Asiasisältö tai luvut eivät ole NECP:n luvuista muuttuneet. Liite sisältää Suomen energiatehokkuusdirektiivin 7 artiklan toimeenpanoon ilmoitettavat seitsemän energiatehokkuustoimea ja niiden arvioidut kumulatiiviset säästöt velvoitekauden 2021-2030 lopussa. Tarkemmat kuvaukset kaikista energiatehokkuustoimista ja niiden energiansäästövaikutusten laskennasta 7 artiklan vaatimusten mukaisesti on esitetty toimenpiteittäin. Lisäksi on esitetty toimenpidekohtaisten arvioiden perusteella kaikille toimenpiteille yhteensä arvioitu säästövaikutuksen kertyminen velvoitekaudella 2021-2030. (653/1000)
--	--	--	--	--	--------------	--	--

				Aliperuste: 2. alustava suunnitelma suunnitelluista rahoitusresursseista ja mekanismeista vähähiilisen energian käytön edistämiseksi	Kyllä	National Integrated Energy and Climate Plan (NECP) s. 171-175	Suomen hiilineutraaliustavoitteen ja v. 2030 kiristysten energia- ja ilmastotavoitteiden toteuttaminen edellyttää hyvin merkittäviä investointeja tutkimukseen, kehittämiseen ja puhtaiden ratkaisujen käyttöönottoon. Pitkällä aikavälillä on tarpeen edistää uusia teknologioita, jotka ovat toistaiseksi vielä kehitys- tai demonstraatiovaiheessa, kuten liikenteen energiaratkaisut. Kansallisen energia- ja ilmastostrategian mukaisesti Suomi luopuu kivihiilen energiakäytöstä 1.5.2029. Kivihiilen käytön lopettaminen vaatii merkittäviä panostuksia ja tukea uuden teknologian investointihankkeisiin, jotka edistävät jatkossa uusien ratkaisujen kaupallistumista ja uutta liiketoimintaa. Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden hankkeita tuetaan energiatuella. Tukea kohdennetaan yrityksille uuden teknologian kaupallistamiseen ja päästökauppasektorin ulkopuolisilla sektoreilla. Energiatukea voidaan myöntää yrityksille, kunnille ja muille yhteisöille, ei kuitenkaan maataloille tai asunto-osakeyhtiöille. 904/1000
Mahdollistavat edellytykset	Rahasto	Eritystavoite	Mahdollistavan edellytyksen	Peruste	Perusteiden täyttyminen	Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin	Perustelut

			täyt- tymi- nen				
Katastrofi- riskien te- hokas hal- lintajärjes- telmä	EAKR	2.4 Ilmastonm- uutokseen sopeutumi- sen, riskien ehkäisemi- sen ja katastrofi- alumiuden ja - palautuvu- uden edistämin- en	Kyllä	Peruste 1. Käytössä on kansallinen tai alueellinen katastrofiriskien hallintasuunnitelma, joka on voimassa olevien ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevien strategioiden mukainen ja johon sisältyvät seuraavat aliperusteet (omina kohtiaan):	Kyllä	Kansalli- nen ilmas- tonmuu- tokseen sopeutu- missuun- nitelma 2022 (2014) Ilmastolaki (609/2015) Kansalli- nen ris- kiarvio (2018) ja alueelliset riskiarviot Katastro- firiskien hallinta Suo- messa (2020) Suomi on toimittanut EU:lle	Kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumis suunnitelman 2022 päämääränä on, että yhteiskunnalla on kyky hallita ilmastonmuutokseen liittyvät riskit ja sopeutua ilmastossa tapahtuviin muutoksiin. Toimenpiteisiin sisältyy alueellisten ja paikallisten sopeutumistarkastelujen laatimisen edistämistä ja ilmastoriskien arvioinnin ja hallinnan parantamista. Se toimeenpanee kansallisesti EU:n sopeutumisstrategiaa ja päivitetään v.2022. Ilmastolain 8 § mukaan valtioneuvosto hyväksyy ilmastonmuutoksen kansallisen sopeutumis suunnitelman väh. kerran 10 vuodessa. Se sisältää riski- ja haavoittuvuustarkastelun sekä tarpeen mukaan hallinnonaloittaisia sopeutumista koskevia toimintaohjelmia. Ilmastolakia uudistetaan parhaillaan (tavoiteaikataulu uudelle laille on 2021). Uudistuksella voi olla vaikutuksia sopeutumista koskevaan sääntelyyn. Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen unionin pelastuspalvelumekanismista (1313/2013/EU, muutettu 2019) 6 § mukaan jäsenvaltioiden on kehitettävä riskiarviointeja kansallisella ja asianmukaisella paikallisella tasolla ja annettava komissiolle yhteen- veto merkittävien riskien arvioinnista ja niiden riskin- hallintakyvyn arvioinnista sekä kuvaus ensisijaisista ennaltaehkäisy- ja varautumistoimenpiteistä joka kol- mas vuosi. Suomi on vuonna 2018 päivittänyt kansalli- sen riskiarvion sekä 15 alueellista riskiarviota, joissa huomioidaan myös sää- ja ilmastonmuutoksen riskit.

					23.12.2020 katastrofiriskien hallintaa käsittelevän yhteenvetoraportin (Disaster Risk Management in Finland, SMDno-2020-1186). Laadinnassa on hyödynnetty komission raportointiohjeita. Valmistelu on tehty poikkihallinnollisessa yhteistyössä. Raportin osiossa 14 (s. 35-38) on kuvattu sää- ja il-	Kansallisen riskiarvion päivitysprosessi on käynnissä v. 2021. Suomi on toimittanut EU:lle 23.12.2020 katastrofiriskien hallintaa käsittelevän yhteenvetoraportin (Disaster Risk Management in Finland, SMDno-2020-1186). Yhteenvedon laadinnassa on hyödynnetty komission laatimia raportointiohjeita ja valmistelu on toteutettu poikkihallinnollisessa yhteistyössä. Raportin osiossa 14 (s. 35-38) on kuvattu sää- ja ilmastoriskeihin varautumisen tilannekuvaa. /1000
--	--	--	--	--	---	--

						mastoris- keihin va- rautumi- sen tilan- nekuva. 497/500	
				Aliperuste: 1.Kuvaus tärkeimmistä riskeistä, jotka on arvioitu päättöksen N:o 1313/2013/EU 6 artiklan a alakohdan mukaisesti ottaen huomioon nykyiset ja pitkän aikavälin (25–35 vuotta) uhat. Arvioinnin on perustuttava ilmastonmuutokseen liittyvien riskien osalta ilmastonmuutosta koskeviin ennusteisiin ja skenaarioihin	Kyllä	Kansalli- nen ris- kiarvio (2018, si- vut 18-21) Kansalli- nen sää- ja ilmas- toriskiar- vio (2018, si- vut 11-67)	Kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumis suunnitelma 2022 perustuu vuonna 2021 julkaistuu yhteen- vetoon ilmastonmuutoksen riskeistä. Vuodesta 2019 alkaen sopeutumis suunnitelman toimeenpanon tu- kena on lisäksi ollut vuonna 2018 julkaistu arvio kan- sallisista sää- ja ilmastoriskeistä. Kansallista sää- ja ilmastorisriskiarviota on hyödynnetty myös vuonna 2018 laaditussa kansallisessa riskiarvi- ossa. Maakuntajaon mukaisesti laadituissa alueelli- sissa riskiarvioissa (2018) kuvatut alueellisesti merkit- tävät sää- ja ilmastorisriskit on eritelty erillisessä lisätie- toasiakirjassa. Julkiset versiot alueellisista riskiarvi- oista löytyvät täältä: https://intermin.fi/pelastus- toimi/varautuminen/kansallinen-riskiarvio sekä lisäksi merkittävät alueelliset riskit, niiden arviointi ja valmis- teluprosessi on esitetty komissiolle toimitetussa Kata- strofiriskien hallinta Suomessa (2020) -raportissa (s. 2-14). Sisäministeriö on 18.3.2021 asettanut alueellisten ris- kiarvioiden kehittämishankkeen. Hankkeen tavoitteena on kehittää alueellisten riskiarvioiden menetelmää ja prosessia tulevaa riskiarviointikierrrosta varten. Tavoit- teena on, että alueellinen riskiarvio palvelisi mahdoli-

						simman hyvin alueellista varautumista ja sen suunnittelua ja että riskiarvioprosessista muodostuisi jatkuvasti päivittyvä sekä systemaattinen arviointiprosessi. Hankkeessa laaditaan uusi ohje alueellisten uhkien ja häiriötilanteiden arviointiin ja riskiarvion valmisteluprosessiin. Kehittämishankkeen toimikausi päättyy 31.12.2021. Seuraava alueellinen riskiarviointikierros on tarkoitus käynnistää kehittämishankkeen johtopäätösten pohjalta, hankkeen työn päätyttyä. Tietopohjaa ilmastoriskeistä kehitetään jatkuvasti. Toukokuussa valmistuvat kriittisten ilmastoriskien alueellisesti tarkat vuoteen 2050 ulottuvat kuvattu tarkemmin erillisessä lisätietoasiakirjassa. Tiedot ovat julkisia 10.6.2021. Parhain käynnissä myös ilmastonmuutoksen taloudellisten vaikutusten tarkempi TEAS KUITTI –hanke). /1000	
				Aliperuste: 2.Kuvaus katastrofien ehkäisyyn katastrofivalmiuteen ja toimintaan katastrofitilanteissa liittyvistä keskeisistä toimenpiteistä, joilla puututaan todettuihin riskeihin. Toimenpiteet on asetettava etusijalle suhteessa riskeihin ja niiden taloudellisiin vaikutuksiin, valmiuksien puutteisiin, vaikuttavuuteen ja tehokkuuteen, ottaen	Kyllä	Kansallisen riskiarvio (2018) ja alueelliset riskiarvot Katastrofiriskien hallinta Suomessa	Valtakunnallinen riskiarvioinnin kokonaisuus muodostuu kansallisesta ja alueellisista riskiarvioista. Kansallisesti ja alueellisesti arvioidut riskit muodostavat perusteet sille, millaisiin riskeihin eri hallinnonalojen ja muiden toimijoiden on varauduttava. Kansallisesti ja alueellisesti arvioidut riskit auttavat myös kehittämistarpeiden tunnistamisessa ja ne toimivat priorisoinnin välineenä. Kansallinen ja alueelliset riskiarvioprosessit toteutetaan poikkihallinnollisena yhteistyönä, eri viranomaisten ja sidosryhmien yhteistyönä. Lisäksi kukin toimija hallinnonala ja toimiala koskevan lainsäädännön mukaisesti arvioi riskejä yksityiskohtaisemmin suhteessa tehtäviinsä ja toimintaansa.

				huomioon mahdolliset vaihtoehdot.		(2020), s. 35-38 Kansallisen ilmastomuutokseen sopeutumis-suunnitelma 2022 (2014) (keskeiset toimenpiteet s. 22→) Erillisenä liitteenä toimitetaan Additional information re SO 2.4. enabling cond.pdf	Kukin toimiala ja sen toimijat vastaavat omasta riskiarviostaan, varautumisestaan ja jatkuvuudenhallinnastaan. Toimijoilla on käytössä erilaisia riskienhallintatyökaluja riskien hallitsemiseksi, tunnistamiseksi ja arvioimiseksi. Kesään 2021 mennessä valmistuvat maakuntatason arviot ilmatoriskeistä ovat keskeinen työkalu, jonka avulla alueelliset toimijat voivat tarkemmin tunnistaa alueellisesti merkittävät vaikutusketjut, tunnistaa puutteita varautumisessa ja siten kohdentaa tarkempia toimia joita alueilla tarvitaan. EU:lle vuoden 2020 lopulla toimitetussa Katastrofiriskienhallinta Suomessa –raportissa on kuvattu toimenpiteitä ilmastomuutokseen sopeutumiseksi. Kansalliseen ilmastomuutokseen sopeutumis-suunnitelmaan sisältyvät alueellisen tason toimenpiteet on kuvattu tarkemmin erillisessä lisätietoasiakirjassa. Aluehallintovirastojen lakisääteisenä tehtävänä on mm. varautumisen yhteensovittaminen alueella ja siihen liittyvän yhteistoiminnan järjestäminen, mihin sisältyy yhteistoimintaa alueen eri viranomaisten kanssa kuin myös järjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa. Aluehallintovirastot esimerkiksi järjestävät laaja-alaisia valmiusharjoituksia, joilla edistetään alueellista, toimijoiden välistä yhteistä riskienhallintakykyä. Alueellisia riskiarvioita hyödynnetään aktiivisesti valmiusharjoituksissa sekä yleisesti varautumisen suunnittelussa ja koulutustoiminnassa. Lisäksi alueellisia riskiarvioita hyödynnetään aluehallintovirastojen asettamissa alueellisissa valmiustoimi-
--	--	--	--	-----------------------------------	--	---	--

						kunnissa ja muissa alueellisissa varautumisen ja turvallisuuden yhteensovittamisrakenteissa, joissa on laajasti edustettuina alueellisia julkisen hallinnon, elinkeinoelämän ja kolmannen sektorin turvallisuustoimijoita. Myös kansallisessa kehittämissuunnitelmassa ja toimintojen ohjauksessa alueellisia riskiarvioita hyödynnetään soveltuvin osin. Tulvariskien osalta tarkempien toimien suunnittelu tehdään merkittävillä tulvariskialueilla vesistöaluekohtaisesti tai rannikkokohteiden osalta merkittävillä alueilla. Nykyisellä EU:n tulvadirektiivin toimeenpanon mukaisella suunnittelukaudella (2016-2021) tulvariskien hallintasuunnitelmat on Suomessa laadittu 16 eri alueelle, kattaen n. 60% Suomen maapinta-alasta. Suunnitelmat sisältävät yhteensä yli 400 toimenpidettä, jotka on määritetty alueellisten tarpeiden ja prioriteettien mukaisesti alueellisten tulvaryhmien toimesta. Yhteenveto kaikkien alueellisten suunnitelmien toimenpiteistä sekä tarkemmat alueelliset tulvariskien hallintasuunnitelmat on kaikki koottu <u>ympäristöhallinnon verkkopalveluun</u>. Samalta sivulta löytyy myös tietoa parhaillaan valmisteltavista seuraavan kauden (2022-2027) suunnitelmista, joita on yhteensä 18. Suunnitelmat toimenpide-ehdotuksineen hyväksytään vuoden 2021 loppuun mennessä. /1000)	
				Aliperuste: 3.Tiedot käytettävissä olevista talousarviomäärärahoista ja	Kyllä	<u>Kansallisen il-</u>	While Annex I of the National Adaptation Plan details resources for its implementation for the period 2014-

				taloudellisista resursseista sekä mekanismeista, joilla katetaan katastrofien ehkäisyyn, katastrofivalmiuteen ja toimintaan katastrofitilanteissa liittyvät käyttö- ja ylläpitokustannukset.		<u>mastonmuutokseen sopeutumis-suunnitelma 2022 (2014)</u> <u>Tulvariskien hallintasuunnitelmat</u>	2018, the NAP with its action areas is being implemented until the end of 2022. Some revision of actions was done in 2019 in response to the mid-term evaluation of the NAP by the National Adaptation Monitoring Group. The main part of the upcoming ERDF programming period will be covered by the next NAP that will be prepared in 2022 (as required by the Climate Act). Detailed information of resources for national adaptation planning for the period starting in 2023 is thus not yet available. While there are no specifically allocated funds for risk management as such in Finland, the budget is included to the total state budget. Different sectors are obliged to assess the risks and complete the necessary measures in order to protect their functions in all situations including normal times as well as exceptional conditions. In the Finnish system, the responsible actor takes into account the budgetary needs of necessary actions. Sopeutumista ja katastrofiriskien hallintaa edistävien toimien rahoitusta on kuvattu komissiolle 15.3.2021 toimitetussa energiaunionin hallinnosta annetun asetuksen artikla 19 mukaisessa raportissa. Täytäntöönpanoasetuksen liitteen I kohdan 4.2. mukaiset raportoidut tiedot on kuvattu erillisessä lisätietoasiakirjassa. Tulvariskien hallintasuunnitelmissa kuvattujen toimien osalta viitatussa <u>yhteenvedossa</u> on liitteenä kuvaus taloudellisesti merkittävimmistä toimenpiteistä (kertainvestoinnit sekä vuosittaiset kulut). Hallintasuunnitelmissa kuvatuista yli 400 toimenpiteestä noin puolet on
--	--	--	--	---	--	---	---

							toimia, jotka toteutetaan aluehallinnon ja kuntien virkautyönä. Erillisrahoitteisissa toimissa kuntien oman rahoituksen lisäksi on käytössä alueellisten ELY-keskusten jakamaa valtion tukea (tyypillisesti maks. 50% hankkeiden kustannuksista), jota vuosittain käytetään vaihtelevasti julkisen talouden resurssien puitteissa. Lisäksi osa toimenpiteistä voidaan rahoittaa osittain tai kokonaan muualta saatavalla rahoituksella (esim. yksityiset, säännöstely-yhtiöt, pengeryhtiöt).
Mahdollistavat edellytykset	Rahasto	Erityistavoite	Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen	Perusteet	Perusteiden täyttyminen	Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin	Perustelut
Jätehuollon ajantasainen suunnittelu	EAKR	2.6 Kiertotalouteen siirtymisen edistämisen	Kyllä	Peruste 1. Jätehuoltosuunnitelmat ovat käytössä direktiivin 2008/98/EY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä (EU) 2018/xxxx, 28 artiklan mukaisesti, ja ne kattavat koko jäsenvaltion alueen ja sisältävät muun muassa seuraavat aliperusteet (omina kohtinaan):	Kyllä	EU:n jätesäädös-paketissa muutettiin jätedirektiiviä ((EU) 2018/851)] Kierrätyksestä kier-	Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa vuoteen 2023 on asetettu jätehuollon ja jätteen synnyn ehkäisyn tavoitteet sekä toimet tavoitteiden saavuttamiseksi. Sitä laadittaessa otettiin pitkälti ennakoivasti huomioon tulevan jätedirektiivin muutoksen sisältö. Suunnitelmaa päivitetään vuoteen 2027 ja samalla lisätään suunnitelmaan erityisesti uudelleenkäytön ja jätteen synnyn ehkäisyn sisältöä sekä SUP-direktiivin vähentämistavoitteita. Tavoitteena on saada suunnitelma kevään aikana lausunnoille ja hyväksyä sen jälkeen mahdollisimman pian.

					totalou- teen - val- takunnalli- nen jäte- suunni- telma vuo- teen 2023 Valtakun- nallinen jätesuun- nitelma vuoteen 2023 (taustara- portti) Valtakun- nallisen jä- tesuunni- telman vaikutus- arviointi Ahvenan- maan maakun- nan jäte- suunni- telma (278/500)	Suunnitelmassa olevat yksityiskohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet on asetettu neljälle painopisteelle (raken- tamisen jätteet, biohajoavat jätteet, yhdyskuntajätteet sekä sähkö- ja elektroniikkalaiteromu). Suunnitelma on valmisteltu laajassa yhteistyössä asi- antuntijoiden sekä sidosryhmien kanssa. YM:n aset- tama jätealan strateginen yhteistyöryhmä on toiminut jätesuunnitelmatyön ohjausryhmänä. Jätesuunnitel- man 3 osaa yhdessä täyttävät jätedirektiivin vaati- mukset sisällön osalta ja kattavat Suomen pl. Ahve- nanmaa. Ahvenanmaan maakunnalla on oma jäte- suunnitelmansa. (989/1000)
--	--	--	--	--	--	---

			Aliperuste 1. Analyysi jätehuollon tämän hetkisestä tilanteesta kyseisellä maantieteellisellä alueella, mukaan lukien tuotetun jätteen tyyppi, määrä ja lähde ja arvio niiden tulevasta kehityksestä ottaen huomioon direktiivin 2008/98/EY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2018/xx/EU, 29 artiklan mukaisesti kehitetyissä jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevilla ohjelmissa esitettyjen toimenpiteiden odotetut vaikutukset		Kierrätyksestä kierrätystotalou-teen - valtakunnallinen jättesuunnitelma vuoteen 2023 sivut 17-21	Vuonna 2015 kokonaisjättemäärä oli 2 738 000 tonnia (kierrätys 1 095 000; energiana hyödyntäminen 1 314 000; kaatopaikkasijoitus 301 000). Yhdyskuntajätteen laitospaikkasijaintitarpeesta on tehty kaksi eri skenaariota, joissa on otettu huomioon suunnitelmassa esitetyt kierrätystavoitteet. Ensimmäisen jättemääräskenaarion mukaan kokonaisjättemäärä olisi vuonna 2023 2 738 000 tonnia (kierrätys 1 506 000; energiana hyödyntäminen 1 095 000; kaatopaikkasijoitus 137 000). Toisen jättemääräskenaarion mukaan kokonaisjättemäärä olisi vuonna 2023 2 947 000 tonnia (kierrätys 1 621 000; energiana hyödyntäminen 1 179 000; kaatopaikkasijoitus 147 000) Kierrätystavoitteet huomioiden lisäkapasiteetin tarve yhdyskuntajätteen biologiselle käsittelylle olisi noin 180 000 – 220 000 tonnia. Muulle kierrätettävälle yhdyskuntajätteelle tarvitaan lisäkäsittelykapasiteettia 200 000 – 300 000 tonnia. Energiana hyödyntämisen kapasiteettitarve yhdyskuntajätteelle on 1 100 000–1 200 000 tonnia. Kaatopaikkasijoituksen tarve supistuu. Tiedot päivitetään keväällä 2021 valmistuvassa valtakunnallisen jättesuunnitelman päivityksessä. (981/1000)
			Aliperuste: 2. Arvio nykyisistä jätteenkeräysjärjestelmistä, mukaan lukien erilliskeräyksen aineellinen ja alueellinen kattavuus ja		Kierrätyksestä kierrätystotalou-teen - val-	Jättesuunnitelmaan on valittu neljä painopistealuetta: rakentamisen jätteet, biohajoavat jätteet, yhdyskuntajätteet sekä sähkö- ja elektroniikkalaiteromu. Painopistealueet on valittu, koska näissä jätevirroissa on erityisiä haasteita.

				toimenpiteet sen toiminnan parantamiseksi sekä uusien jätteenkeräysjärjestelmien tarve		takunnallisen jätesuunnitelman vuoteen 2023 sivut 17-21	RAKENTAMISEN JÄTTEET • Tarve uudelleenkäyttökeskuksille ja lajittelulaitoksille • Syntypaikkalajittelua lisittävä • Innovaatioiden tarve orgaanista ainesta sisältävien jakeiden käsittelyyn • Tarve haitallisia aineita sisältävien jakeiden käsittelyyn BIOHAJOAVAT JÄTTEET • Tarve biojätteen kehittyneiden käsittelymenetelmien käyttöönottoon • Tarve kehittyneisiin käsittelylaitoksiin alueilla, joilla elintarviketeollisuutta ja maataloutta • Tarve kehittyneen käsittelykapasiteetin lisäämiselle biojätteille sekä yhdyskuntajätevesilietteil SÄHKÖ- JA ELEKTRONIIKKALAITEROMU • Tarve uudelleenkäytön ja kunnostustoiminnan lisäämiseen ja bromattuja palonestoaineita sisältävän osien erotteluun • Tarve tehostaa innovaatioille arvokkaiden ja harvinaisten aineiden talteenottoa Tiedot päivitetään keväällä 2021 valmistuvassa valtakunnallisen jättesuunnitelman päivityksessä. (997/1000)
				Aliperuste: 3.Investointivajetta koskeva arvio, joka on perusteena jäteinfrastruktuurin lisäämiselle tai parantamiselle sekä tiedot käytettävistä tulolähteistä, joilla katetaan käyttö- ja ylläpitokustannukset		Kierrätyksestä kierrätetyn - valtakunnallisen jäte-	Jäteinfrastruktuurin investointivajeen voidaan arvioida olevan useita satoja miljoonia euroja, tästä osa on jakamistalouteen ja jätteen synnyn ehkäisyyn liittyvää investointivajetta. Uudenlaisien jakamistalouden ja jätteen synnyn ehkäisyyn investointien kustannusten arviointi on hankalaa, koska teknologioihin liittyvien investointien kustannukset muuttuvat suhdanteiden mukaan.

					suunni- telma vuo- teen 2023 Valtakun- nallinen jätesuun- nitelma vuoteen 2023 (taustara- portti) Taustara- portti ku- vaa nykyti- lan ja jät- teiden kä- sittelyn ke- hitystä. Kpl:ssa 6.3. kuva- taan kaikki nykyiset jätteiden käsittely- laitokset kapasi- teettei- neen. Eri jätteen kä- sittelyn sektorien	Jakamistaloutta tukevat sekä jätteen synnyn ehkäisyä tukevien kokeiluiden ja infrastruktuurin käyttökustannukset katetaan käyttömaksuilla sekä myyntituloilla ja osin kunnallisilla verovarolla. Lisäksi joissain tapauksissa myös jätemaksuista saatuja tuloja voidaan kohdistaa uudelleenkäyttötoimintaan (uudelleenkäyttökukset). Kierrätys- ja käsittelylaitosten käyttö- ja ylläpito katetaan myyntituloilla sekä jätteen käsittelystä perittävällä maksuilla. Kokonaisinvestointivajeeksi yksityiselle jätesektorille on arvioitu olevan yli 200 miljoonaa euroa, josta puolet tarvittaisiin erilaisiin jalostusyksiköihin. Investointivajetta koskeva arvio sisällytetään jätesuunnitelman päivitykseen, joka valmistuu keväällä 2021. (994/1000)
--	--	--	--	--	---	---

						suunnitelmat ja lisäresurs-sitarpeen on kuvattu. Liitteessä 1 kuvataan tarkasti kunkin laitoksen kapasiteetti. Ko. analyysi perustelee jätteenkäsittelyn mahdollisia investointipuutteita.	
--	--	--	--	--	--	---	--

Mahdollistavat edellytykset	Rahasto	Erityistavoite	Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen	Perusteet	Perusteiden täyttyminen	Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin	Perustelut
3. Yhteenliitetyn pi Eurooppa lisäämällä liikkuvuutta ja tieto- ja viestintätekniikan alueellista yhteenliittämistä	EAKR	3.3 Kestävä, ilmastonmuutoksen kestävä, älykäs ja intermodaalinen kansallinen, alueellinen ja paikallinen liikkuvuus, mukaan lukien yhteyksien parantaminen TEN-T-liikenneverkon ja rajat ylittävän liikkuvuuden osalta	Kyllä	<i>Kokonaisvaltainen liikennesuunnittelu asianmukaisella tasolla:</i> <i>Vuoteen 2030 ulottuva nykyisten ja suunniteltujen infrastruktuurien multimodaalinen kartoitus (pl. paikallinen taso), joka</i> 1. Sisältää suunniteltujen investointien taloudelliset perusteet, jotka pohjautuvat kysynnän vankkaan analyysiin ja liikenteen mallintamiseen ja joissa olisi otettava huomioon rautatie liikenteen vapauttamisen oletettu vaikutus	Kyllä 2021	Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vuosille 2021-2032 – suunnitelmaluonnos 21.1.2021 https://api.hanki.fi/asiakirjat/f0ca36bc-e740-4ac4-accd-c244746849d5/3ac07066-5d0c-4e52-a11c-e39169faf413/LAUSUNTO-PYYNTO_20210121142017.PDF Liikenneverkon strateginen tilannekuva:	Suuremmille hankkeille tehdään hankearviointi. Liikenne12 –suunnitelmassa linjataan, että hankearviointi laajennetaan koskemaan kaikkia kehittämis- ja parantamishankkeita sekä kaupunkiseutujen raidehankkeita vertailukelpoisen tiedon olemassaolon taakamiseksi. Tarvittaessa tätä tuetaan tehdään lainsäädäntömuutoksia (mm. ratalaki, laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä). Väylävirasto laatii väylänpidon perussuunnitelman, jonka tarkoituksena on kuvata perusväylänpidon määrärahojen käyttö väylien palvelutason ja asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi 1- ja 4-vuotiskausilla. Suunnitelmassa kuvataan perusväylänpidon rahoituksen ohjelmoinnin pääpiirteet ja esitetään alustava rahoitus JTS-kauden muille vuosille (3-4vuotta). Rahoituksen käytön yksityiskohtainen ohjelmointi tehdään väyläviraston toimialoilla ja ELY-keskuksissa. Liikenne12 –suunnitelma linjaa tavoitteet

						https://www.traficom.fi/sites/default/files/media/publication/Liikenneverkon_strateginen%20tilannekuva_joulukuu_2020.pdf	sekä asettaa raamit suunnitelmalle. Strateginen tilannekuva (linkki ohessa) luo taustaa myös väyläpidon perussuunnitelmalle. (910/1000)
				2. Kuvastaa ilmanlaatusuunnitelmia, ottaen erityisesti huomioon kansalliset hiilestä irtautumista koskevat suunnitelmat	Kyllä 02/2021	Fossiilittoman liikenteen tiekartta - valtioneuvoston periaatepäätös kotimaan liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä https://api.hankeikuna.fi/asiakirjat/d99a3ae3-b7f9-49df-afd2-c8f2efd3dc1d/e4e97efb-1f23-4c22-bdf1-f1fc27809030/	Lähtökohtaisena Liikenne 12-suunnitelman tavoitteena on tukea kestävästä liikkumisesta ja hiilestä irtautumisesta, mikä on myös Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 –ohjelman pääperiaatteita. Fossiilittoman liikenteen tiekartassa on kuvattu tarkemmin tavoitteen toteutusta käytännössä. (247/1000)

						LAUSUNTO-PYYNTO 20210115060016.PDF	
				3. Sisältää investoinnit asetuksessa (EU) 1316/2013 määriteltyihin TEN-T-ydinverkkokäytäviin asiaankuuluvien TEN-T-työsuunnitelmien mukaisesti	Kyllä 2021		Liikenne12 –suunnitelman mukaisesti Väylävirasto tulee laatimaan vuonna 2021 investointiohjelman seuraavaksi 6-8 vuodeksi. Tässä yhteydessä kuvataan myös TEN-T –ydinverkkokäytävien investoinnit. Erityistavoitteessa 3.3 toteutettavat hankkeet eivät kuitenkaan kohdistu TEN-T-ydinverkkokäytäviin. Paikalliset hankkeen valitaan tavanomaisissa haku- ja rahoitusprosesseissa. Hakemusluettelo ja rahoitettujen hankkeiden luettelo ovat saatavissa EURA-tietojärjestelmästä. (424/1000)
				4. Varmistaa TEN-T-ydinverkon ulkopuolella toteutettavien investointien osalta täydentävyyden tarjoamalla alueille ja paikallis-yhteisöille riittävät	Kyllä 2021		Liikenne12 –suunnitelman mukaisesti Väylävirasto tulee laatimaan vuonna 2021 investointiohjelman seuraavaksi 6-8 vuodeksi. Tässä yhteydessä kuvataan myös TEN-T –ydinverkkokäytävien investoinnit. Investointiohjelma ei

				yhteydet TEN-T-ydinverkkoon ja sen solmukohtiin			kata kuntatasolla määriteltäviä katuverkon investointeja. Kunnat parantavat paikallista saavutettavuutta maankäytön ja liikenteen suunnittelulla. Kaavoituksella ja palveluverkkojen suunnittelulla kunta vaikuttaa liikkumisen edellytyksiin. Kokonaisuuden kannalta hyvät ja toimivat lopputulokset edellyttävät maankäytön, palveluiden ja liikenteen ratkaisujen tarkastelua yhdessä, jolloin voidaan vaikuttaa toimintojen sijaintiin ja toteuttamisen ajoitukseen. Tonttitarjonta on sovitettu ajallisesti yhteen paikallisten liikenneyhteyksien valmistumisen kanssa. Paikalliset hankkeen valitaan tavanomaisissa haku- ja rahoitusprosesseissa. Hakemusluettelo ja rahoitettujen hankkeiden luettelo ovat saatavissa EURA-tietojärjestelmästä. (859/1000)
				5. Varmistaa rautatieverkon yhteen toimivuuden perusversion 3 mukaisen Euroopan rautatieliikenteen hallintajärjestelmän	Kyllä 04/2020	Kohti digitaalista ja älykästä rautatieliikennettä: Digirata-selvityksen loppuraportti	Liikenne12 –suunnitelmassa on linjattu ERTMS:n käyttöönotosta Suomessa (ns. Digirata-hanke). Digirata-selvityksen osapuolet suosittelevat nykyisen junien kulunvalvontajärjestel-

				(ERTMS) käyttöön- otolla, joka kattaa vähintään euroop- palaisen käyttöön- ottosuunnitelman		https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162151/LVM_2020_6.pdf?sequence=1&isAllowed=y https://digirata.fi/	män korvaamista modernilla radiopoh- jaisella ETCS-järjestelmällä, mikä en- simmaisessa vaiheessa tarkoittaa vä- hintään ETCS-tasoa 2 koko maahan. Tavoitteeksi on asetettu laajemman rakentamisen aloittaminen vuonna 2028. Digirata-selvityksen osapuolet suosittelevat viipymättä sitä, että Suo- men kansallinen ERTMS-täytäntöön- panosuunnitelma päivitetään ja tarvit- tavat järjestelmien testaukset ja jatko- selvitys käynnistetään. (538/1000)
				6. Edistää multimo- daalisuutta kartoit- tamalla tarpeet, jot- ka koskevat multi- modaalista tai jäl- leenlaivausrahtia, matkustajatermi- naaleja ja aktiivisia liikkumisen muoto- ja	Kyllä 02/2021		Tätä tehdään jatkuvassa liikennejär- jestelmätyössä, sekä Liikenne12 – suunnitelman mukaisessa suunnittelu- ja investointiohjelmassa.
				7. Sisältää toimia, joilla pyritään edis- tämään vaihtoehtoi- sia polttoaineita kansallisten toimin- tapoliittisten kehys- ten mukaisesti	Kyllä 02/2020	https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162100/LVM_2020_02.pdf?sequence=1&isAllowed=y	Liikenteen vaihtoehtojen käyttövoimien seuranta on tehty (linkki). Seu- rannan perusteella näyttää siltä, että vuodelle 2020 asetetut tavoitteet on suurelta osin jo saavutettu, ja että vuodelle 2030 asetetut tavoitteet tul- laan todennäköisesti jopa ylittämään

						https://www.lv.m.fi/-/fossiilittoman-liikenteen-tiekartta-lausunnoille-kolme-vaihetta-kohti-il-mastoystavallista-liikkumista-1251809	ainakin sähkön osalta. Vedyn osalta tavoitteita ei tulla saavuttamaan. Vaihtoehtoisia polttoaineita koskevia linjauksia on esitetty fossiilittoman liikenteen tiekartassa, josta tehdään kevään aikana periaatepäätös. Lausuntoaika päättyi 19.2.2021 (linkki). (458/1000)
				8. Sisältää tieliikenteen turvallisuusriskien arvioinnin voimassa olevien kansallisten tieliikenneturvallisuusstrategioiden mukaisesti, kyseessä olevien teiden ja osuuksien kartoittamisen ja tarvittavien investointien priorisoinnin	Kyllä 2019	https://www.traficom.fi/sites/default/files/media/publication/Liikenneverkon_strateginen%20tilannekuva_tiivistelm%C3%A4.pdf	Tieliikenteen turvallisuutta on arvioitu mm. liikenneverkon strategisessa tilannekuvassa, johon pohjautuen investointiohjelma tullaan laatimaan. Tilannekuva päivitetään vuoden 2020 lopussa. (172/1000)
				9. Tarjoaa tietoa talousarviomäärärahoista ja taloudellisista resursseista, jotka tarvitaan suunniteltuihin investointeihin ja jot-	Kyllä 2021		Liikenne12 –suunnitelmasta tehdään päätös keväällä 2021.

				ka kattavat nykyisten ja suunniteltujen infrastruktuurien käyttö- ja ylläpitokustannukset			Itä- ja Pohjois-Suomen välittävälle toimielimille jaetaan vuosittaiset myöntövaltuudet, joiden puitteissa hankkeiden rahoituspäätökset tehdään. (182/1000)
--	--	--	--	---	--	--	---

Mahdollistavat edellytykset	Rahasto	Erityista-voite	Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen	Perusteet	Perusteiden täytyminen	Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin	Perustelut
Strateginen toimintapolitiittinen kehys aktiivista työvoimapolitiikka varten	ESR	4.1.1	Kyllä	1. Työnhakijoiden profilointia koskevat järjestelyt ja heidän tarpeidensa arviointi, mukaan lukien väylät yrittäjyyteen	Kyllä	L julk. työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) TE-palvelut Valtioneuvoston asetus julk. työvoima- ja yrityspalvelusta (1073/2012)	Tarjottava palvelu pohjautuu vähintään 3 kk määräajoin päivitettävään palvelutarpeen arviointiin ja yksilölliseen työllistymissuunnitelmaan. Arvioinnissa käytetään myös pitkäaikaistyöttömyyden riskiä ennustavaa mallia. Suunnitelmaan kirjataan tavoitteet ja sovitut toimet. Suunnitelma ym. asiakastiedot ovat asiakaspalvelujärjestelmässä (URA). TE-toimisto ohjaa tarvittaessa asiakkaan esim. muiden viranomaisten palveluihin, esim. terveystarkastukseen.

						TEMin ohje julk. työvoima- ja yritys-palvelusta annetun lain ja asetuksen soveltamisesta Työttömyysturval L työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta L kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) L kuntouttavasta työtoiminnasta (332/500)	Monialaisina palveluina tarjotaan työllistymistä edistävää yhteispalvelua (TYP), maahanmuuttajien kotoutumispalveluja sekä kuntouttavan työtoiminnan lain mukaisia palveluja ao. kohderyhmiin kuuluville. Palvelutarve ja palvelut kirjataan yksilölliseen suunnitelmaan, jossa osapuolina ovat asiakas, TE-toimisto, kunta ja TYP mallissa myös Kansaneläkelaitos. TE-toimisto selvittää kiinnostuksen yrittäjyyteen ja itsensä työllistämiseen sekä välittää tietoa ja neuvoa yritystoiminnan aloittamisessa. Tarvittaessa voidaan hankkia yrittäjävalmiuksien/yrittäjyyden edellytysten arviointeja. (940/1000)
				2. Tiedot uusista avoimista työpaikoista ja työmahdollisuuksista ottaen huomioon työmarkkinoiden tarpeet	Kyllä	L julk. työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) TE-palvelut	Työ- ja elinkeinoviranomainen on velvollinen julkaisemaan ja välittämään tietoa avoimista työpaikoista. Työpaikkailmoituksen voi jättää TE-toimiston tietojärjestelmään tai Avoimet työpaikat -palveluun, jolloin se näkyy myös EU:n yhteisessä työpaikkatiedostossa (EU-RES). Avoimet työpaikat internet palvelu on Suomen käytetyin rekrytointipalvelu. Kehitteillä oleva uusi palvelu 'Työ-

						markkinatori' on hakupalvelu, jossa työpaikkoja etsitään ja haetaan sinne luotavan osaamisprofiilin avulla. https://kokeile.tyomarkkinatori.fi/Etusivu. Työmarkkinatori on kokeilukäytössä ja se valmistuu vaiheittain vuosien 2020-2021 aikana. Tilastot avoimista ja täytestä työpajoista julkistetaan kuukausittain ja vuosittain. Työllisyyskatsaus Tammikuu 2021. Ammattibarometrissä työ- ja elinkeinotoimistot arvioivat asiantuntemuksensa perusteella keskeisten ammattien kehitysnäkymiä lähitulevaisuudessa. Ammattibarometri laaditaan kaksi kertaa vuodessa. (849/1000)
				3. Järjestelyt, joilla varmistetaan, että sen suunnittelu, täytäntöönpano, seuranta ja tarkastelu toteutetaan tiiviissä yhteistyössä asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa	Kyllä	L julk. työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) Valtioneuvoston asetus julk. työvoima- ja yrityspalvelusta (1073/2012) L kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) Työmarkkinoiden toimivuutta edistetään kuntien, työmarkkinajärjestöjen, työnantajien sekä kansalaisten kanssa. TE-hallinnon alue ja paikallistason yhteistyössä työvoima- ja yrityspalvelu –neuvottelukunta tukee mm. työvoima- ja yrityspalvelun suunnittelua. Maahanmuuttajien kotouttamisessa paikallistasolla yhteistyötä tekevät kunta, TE-toimisto, poliisi ja järjestöt neuvottelukunnassa, joka kehittää kotouttamista ja edistää etnisiä suhteita. Alueellisen maahanmuuttoasiain toimikunnan asettaa ELY-keskus. Myös ministeriöt tekevät yhteistyötä. Työ-, koulutus- ja elinkeinoasiain neuvosto on TEMin ja OKMn yhteinen asiantuntijaelin. Se käsittelee mm. työ-

						Lainvalmistelun prosessiopas: Esi- merkinä yhteis- työstä	ja koulutuspolitiikan haasteita ja strategioita. Puheenjohtajana on työministeri tai opetusministeri. 14 jäsentä edustavat viranomaisia ja eri työelämän järjestöjä. Työmarkkinajärjestöjä osallistetaan työryhmissä ja lausuntokierroksilla myös lainsäädännön valmisteluun. (834/1000)
				4. Aktiivisen työvoimapolitiikan seuranta-, arviointi- ja tarkastelujärjestelyt	Kyllä	Työnvälitystilasto Selvityksiä (Aktiiviselta työvoimapolitiikalta sijoittuminen 2017) TEM:n tilastojulkaisut ja selvitykset	TEMin tilastot pohjautuvat TE-toimistojen asiakaspalvelujärjestelmään (URA) Tilastoja laaditaan rekisteröityneistä työnhakijoista, TE-toimistoihin ilmoituista avoimista työpaikoista ja ALMP palveluista. Niissä käytetään erilaisia taustatietoja. EU-kauden 14-20 ESR-rahoitteiset ALMP palvelut ovat osa TEM:n tilastoja. Niitä voidaan seurata erikseen tai osana ALMP kokonaisuutta. Muut ESR:n työllistymistä tukevat toimet seurataan URAn tiedoista. TEM tilastot kootaan kuukausittain, kolmannesvuosittain ja vuosittain. Työllisyyskatsaukset julkaistaan kuukausittain netissä. Tietoja välitetään myös Tilastokeskukseen. Hallinnonalan sisällä käytetään myös suorakäyttötilastoja ja tilastopaimintoja tietokannasta.

							TEM rahoittaa selvityksiä, evaluointeja ja muita tutkimuksia. VN:n tutkimus- ja selvitystoiminnassa toteutetaan laajoja tutkimuksia vuosittaisen ohjelman puitteissa. Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen määrärahojen allokointi, tulostavoitteet ja -indikaattorit päätetään vuosittain tulosprosessissa, jolloin käytetään alueellisia tilastoja. TEMissä toimii vaikutusarvioinnin tukiverkosto. (999/1000)
				5. Nuorten työllisyyttä edistävien tukitoimien osalta laatuvaatimuksiin ja näyttöön perustuvat, kohdennetut väylät nuorille, joilla ei ole työtä tai koulutusta paikkaa, mukaan lukien tiedotustoinenpiteet, ja	Kyllä	Nuorisolaki (1285/2016) Työelämässä oppiminen Ohjaamot Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma vuosille 2020-2023 Työelämässä oppiminen Pääministeri Marinin hallitusohjelma	Nuorisolaissa säädetään mm. etsivästä nuorisotyöstä, työpajatoiminnasta ja kuntien ohjaus- ja palveluverkostosta. Laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta säännellään TE-palveluista. Työn ja koulutuksen ulkopuolisia nuoria tavoitellaan etsivällä työllä yhteistyössä nuorten palveluiden kanssa. Hallitusohjelmassa alle 25-v nuorelle tai alle 30-v valmistuneelle taataan työ-, työharjoittelu-, työkokeilu-, työpaja-, oppisopimus- tai kuntoutuspaikka 3 kk:n aikana työttömyyden alkamisesta. Koulutukseen kuuluu järjestämistä koskevia laatuvaatimuksia, tavoitteita ja seuran-

				ottaen huomioon oppisopimuskoulutuksen ja harjoittelun laatuvaatimukset, myös nuorisotakuujärjestelmien täytäntöönpanon yhteydessä		Hallituksen toimintasuunnitelma 7.10.2019	taa. Non-formaaleja oppimismuotoja kehitetään OKM:n johdolla tutkintojen ja niiden osien hyväksymiskytkennän vuoksi. Näyttöön perustuvaa toimintaa vahvistetaan toimijoiden yhteistyöllä ja parhaiden käytäntöjen jakamisella. Tässä hyödynnetään Ohjaamojen verkostoa ja työllisyyden kuntakokeilun oppeja. Hallitusohjelman mukaan oppisopimusopiskelua ensimmäisen työpaikan saamiseksi sekä uudelleen kouluttautumisen ja aikuiskoulutuksen väylänä lisätään. Uudistetaan korvauksia työnantajan hallinnollisen taakan keventämiseksi. (993/1000)
--	--	--	--	--	--	---	--

Mahdollistavat edellytykset	Rahasto	Erityistavoite	Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen	Perusteet	Perusteiden täyttyminen	Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin	Perustelut
Koulutusjärjestelmän strategiset	ESR	4.2.2	<u>Kyllä</u> /Ei	Peruste 1	<u>Kyllä</u> /Ei	Valtioneuvoston yhteinen	Opetushallitus tekee hallituskausiksi osamistarpeen valtakunnallista ennakointia sekä

toimintapoliittiset puitteet kaikilla tasoilla.		Edistetään elinikäistä oppimista, etenkin joustavia jatko- ja uudelleen- koulutus- mahdollisuuksia kaikille, ottaen huomioon digitaaliset taidot, ennakoidaan muu- toksia ja uusia osaamis- tarpeita työ- markkinoiden tarpeiden pohjalta, hel- potetaan uranvaihdok- sia ja ediste- tään amma- tillista liikku- vuutta		Näyttöön pe- rustuvat jär- jestelmät ammattitaito- tarpeiden en- nakointia ja ennusta- mista varten sekä meka- nismit tutkin- non suoritta- neiden sijoit- tumisen seu- raamiseksi ja kaikenikäi- sille oppijoille tarkoitetut palvelut laa- dukkaan ja tehokkaan ohjauksen varmista- miseksi	työ-, koulu- tus- ja elinkei- noasian neu- vosto Osaamisen ennakointi- foorumi ja esite eng- lanniksi Korkeakoulu- tuksen rahoit- tusmallit Ammatillisen koulutuksen rahoitusmallit Vipunen.fi Korkeakoulu- jen uraseu- ranta englan- niksi Koulutuksen laadun arvi- ointi Ohjauspalve- lut	koordinoi Osaamisen ennakointifoorumeja. Valtioneuvoston yhteinen työ-, koulutus- ja elinkeinoasian neuvosto koordinoi ennakoin- tityötä. Yhtenä korkeakoulujen ja ammatilli- sen koulutuksen perusrahoituksen kriteerinä on tutkinnon suorittaneiden sijoittuminen työ- elämään. Sijoittumistietoja seurataan Vipun- nen.fi-tietopalvelusta. Aarresaari-verkosto te- kee korkeakoulujen uraseurantaa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI vastaa varhaiskasvatuksen, opetuk- sen ja koulutuksen kansallisesta arvioinnista. KARVIN arviointiraportit ovat julkisia ja ladat- tavissa nettisivuilta. Suomessa on kattava ohjauspalvelujen koko- naisuus, joka perustuu eri sektoreiden ja toi- mijoiden työnjakoon. opiskelijoiden ohjauk- sesta vastaavat oppilaitokset, korkeakoulut sekä moniammatilliset Ohjaamo-keskukset. Opinto-ohjauksen kehittämisohjelma toteute- taan vuosina 2020-2022 osana koulutuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmia, lisäksi OKM on laatinut yhdessä TEM:n kanssa elinikäisen ohjauksen strategian vuosille 2021-2023.
---	--	---	--	---	--	---

						Opintojen ohjaus ammatillinen koulutus Opintojen ohjaus lukio Opintopolku.fi (328/500)	
				Peruste 2 Toimenpiteet, joilla varmistetaan yhtäläinen pääsy laadukkaaseen, olennaiseen ja osallistavaan koulutukseen, siihen osallistuminen ja koulutuksen suorittaminen sekä avaintaitojen hankkiminen	Kyllä/Ei	Oikeus oppia Oikeus osata Opetus- ja kulttuuriministeriö Opetushallitus Ammatillisen koulutuksen järjestäminen Koulutuksen henkilökohdistaminen Korkeakoulujen ja tutkimuksen visio	Vuosina 2020-2022 toteutetaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sekä ammatillisen koulutuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmat, joilla edistetään oppimista, tasa-arvoa ja hyvinvointia. Tavoitteena on kaventaa ja ennaltaehkäistä oppimiseroja sekä vahvistaa oppimisen tukea. Eri koulutusasteiden lainsäädännöllä varmistetaan opiskelijoiksi hakeutuvien tasa-arvoisen kohtelu. Järjestämislupamenettelyllä varmistetaan ammatillisen koulutuksen valtakunnallinen rakenne ja saatavuus. Opetushallitus tukee koulutuksen järjestäjiä laadunhallinnan kehittämisessä. Ammatillisen koulutuksen aloittavalle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, jossa suunnitellaan, millaista osaamista opiskelija tarvitsee ja miten sitä hankitaan. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 toimenpiteillä parannetaan muun muassa koulutukseen pääsyä. Korkeakoulutuksen

				kaikilla ta- soilla, myös korkea-as- teen koulu- tuksessa		Tutkintojen viitekehukset Tutkintojen viitekehys, asetus (216/500)	saavutettavuussuunnitelmalla tuetaan koulu- tuksen alueellista ja sosiaalista saavutetta- vuutta. Suunnitelma valmistuu 6/21. Korkeakoulututkintojen osaamistavoitteet avataan tutkintojen viitekehysjärjestelmässä.
				Peruste 3 Koordinointi- mekanismit kaikilla kou- lutustasoilla, myös kor- kea-asteen koulutuk- sessa, ja sel- keä vastuun- jako asiaan- kuuluvien kansallisten	Kyllä/Ei	Suomen kou- lutusjärjes- telmä Ammatillisen koulutuksen järjestämislu- vat Ammattikor- keakoulujen sopimukset Yliopistojen sopimukset	Suomen koulutusjärjestelmä ryhmitellään koulutusasteisiin. Eri koulutusasteilla koulu- tuksen järjestämisen vastuu vaihtelee. Kun- nat vastaavat pääosin koulutuksen järjestä- misestä varhaiskasvatuksesta perusopetuk- seen. Toisen asteen ja korkea-asteen koulu- tuksen järjestämistä ohjataan järjestämislu- villa ja tulossopimuksin. Suomen tutkintojen viitekehys kuvaa kansalli- seen koulutusjärjestelmään kuuluvat tutkin- not, oppimäärät ja muut laajat osaamiskoko- naisuudet. Viitekehys kattaa muun muassa yleissivistävän koulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen. Viiteke- hyksessä kuvattu osaaminen on määriteltä valtioneuvoston asetuksessa, ja kuvaukset

				ja/tai alueellisten elinten kesken			vastaavat eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen vaatavuustasoja. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa koulutuksen lainsäädännöstä, joka ohjaa koulutuksen järjestämistä eri koulutusasteilla. Opetushallitus antaa varhaiskasvatussuunnitelmien, opetussuunnitelmien sekä tutkintojen perusteet, jotka ohjaavat opetuksen ja koulutuksen toteuttamista.
				Peruste 4 Strategisen toimintapolitiittisen kehyyksen seuranta, arviointia ja uudelleentarkastelua koskevat järjestelyt	Kyllä/Ei	Sanna Marinin hallitusohjelma Osamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi Koulutuspoliittinen selonteko Opetus- ja kulttuuriministeriön strategia	Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintaa ohjaavat hallituksen linjaukset, joiden toteutusta seurataan toimintasuunnitelmassa. Toimintasuunnitelmasta julkaistaan kuukausittain valmistuneet toimet. Hallitus on antanut huhtikuussa 2021 koulutuspoliittisen selonteon vuodelle 2030. Selonteossa etsitään pitkän aikavälin keinot Suomen koulutus- ja osaamistason nostamiseksi, koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamiseksi ja oppimiseröjen kaventamiseksi. Selonteko on eduskuntakäsittelyssä kevätkaudella 2021. Käsittelyn ja kannanoton jälkeen laaditaan toimeenpanosuunnitelma. Jatkuvan oppimisen parlamentaarisen uudistuksen linjaukset annettiin joulukuussa 2020 ja niiden toimeenpano jatkuu yli hallituskauden

						Jatkuvan oppimisen uudistus	Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI vastaa systemaattisesti varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen kansallisesta arvioinnista. Opetus- ja kulttuuriministeriö tulosoittaa eri koulutusasteiden toimijoita tulossopimuksilla tai järjestämisluvilla. Tulossopimusten toteutumista seurataan sovitulla mittareilla sopimuskauden välitarkastelussa, ja niitä uudelleensuunnataan tarvittaessa. Järjestämisluvien seuranta tapahtuu muun muassa muutosvalmistelujen yhteydessä.
				Peruste 5 Toimenpiteet, jotka kohdistuvat vähän koulutettuihin matalan osaamistason aikuisiin, jotka ovat sosio-economisesti heikommassa asemassa, sekä	Kyllä/Ei	Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvut Opintopolku.fi Opintopolku Aikuislukio Aikuisten perusopetus Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus	Ministeriön ohjausmekanismit ja eri koulutusasteiden substanssilainsäädäntö (mm. koulutuksen aikainen tuki ja ohjaus, opintojen ohjaus, valmentavat koulutukset) Osa ammatillisesta koulutuksesta järjestetään työvoimakoulutuksena työttömille ja työttömyysuhan alaisille. Ammatillisen koulutuksen opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea. Jatkuvan oppimisen parlamentaarinen uudistuksen erityisenä kohderyhmänä on tunnistettu henkilöt, joilla on matala osaamistaso ja jotka eivät hakeudu uudistamaan osaamistaan.

				taitojen parantamisen väylät		Ammatillisen koulutuksen tuki ja ohjaus Vapaan sivistystyön ylläpitämisluvat Jatkuva oppiminen (223/500)	Aikuisten perusopetus on tarkoitettu niille op-pivellivollisuusiän ylittäneille, jotka eivät ole suorittaneet perusopetuksen oppimäärää tai joilla on tarve täydentää perusopetuksen tutkintoaan tai korottaa oppiaineiden arvostanoja. Aikuislukio on tarkoitettu yli 18-vuotiaille lukion tai ylioppilastutkinnon suorittamiseksi tai täydentämään aikaisempia opintoja. (911/1000)
				Peruste 6 Toimenpiteet, joilla tuetaan opettajia, koulutajia ja akateemista henkilöstöä ja jotka koskevat asianmukaisia oppimismenetelmiä sekä keskeisten	Kyllä/Ei	Opettajankoulutusfoorumi Digivisio 2030 Opetustoimen henkilöstön täydennyskoulutus	Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama Opettajankoulutusfoorumi uudistaa opettajien perus-, perehdyttämisen- ja täydennyskoulutusta. Opettajankoulutusfoorumin laatima Opettajankoulutuksen kehittämisohjelma linjaa tavoitteet ja toimenpiteet, joilla suomalainen opettajankoulutus säilyy vahvana, vetovoimaisena ja kansainvälisesti arvostettuna. Kehittämisohjelman tavoitteiden toteutumista edistetään opettajankoulutuksen kehittämishankkeissa. Korkeakoulupedagogiikan ja ohjauksen kehittämisohjelma osana Digivisio 2030 kokonaisuutta kehittää opettajien digipedagogista osaamista.

				taitojen arviointia ja validointia			Karvi tekee oppimisen ja osaamisen arvioin- teja eri koulutusasteilla. (594/1000)
				Peruste 7 Toimenpi- teet, joilla edistetään opiskelijoi- den ja henki- löstön liikku- vuutta ja koulutuksen tarjoajien kansainvä- listä yhteis- työtä, muun muassa op- pimistulosten ja tutkintojen tunnustami- sen kautta	Kyllä/Ei	Opetus- ja kulttuuriminis- teriön kan- sainvälinen yhteistyö OPH kan- sainvälistymi- nen ja vaihto- ohjelmat OPH tutkinto- jen tunnusta- minen	Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee toi- mialaansa kuuluvat linjaukset ja sopimukset kansainvälisten järjestöjen, neuvostojen ja muiden organisaatioiden yhteistyötä varten. Opetushallitus edistää liikkuvuutta ja koordi- noi kansainvälisiä vaihto-ohjelmia, kuten Erasmus+ ja EDUFI-harjoittelu sekä koulu- tusvientiä Education Finland-ohjelmalla. Li- säksi Opetushallitus tukee kansainvälisten osaajien sijoittumista Suomeen ja neuvoo op- pilaitoksia, korkeakouluja ja muita tahoja ul- komailla suoritettujen tutkintojen akateemi- seen ja ammatilliseen tunnustamiseen liitty- vissä kysymyksissä. Lisäksi Opetushallitus tukee organisaatioiden kansainvälistymistä yhteistyöhankkeiden ja verkostojen avulla. (630/1000)

Mahdollistavat edellytykset	Rahasto	Erityista-voite	Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen	Perusteet	Perusteiden täytyminen	Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin	Perustelut
Kansallinen strateginen sosiaalista osallisuutta ja köyhyyden vähentämistä koskeva toimintapoliittinen kehys	ESR +	4.3.1 Aktiivisen osallistamisen edistäminen, myös yhtäläisten mahdollisuuksien ja aktiivisen osallistumisen edistämiseksi, ja työllistävyyden parantaminen	Kyllä	Peruste 1 Näyttöön perustuva analyysi köyhyydestä ja sosiaalisesta syrjäytymisestä, mukaan luetuna lasten köyhyys, asunnottomuus, alueellinen ja koulutuksellinen eriytyminen, rajoitettu pääsy olennaisiin palveluihin ja infrastruktuuriin, ja muita heikommassa asemassa olevien henkilöiden erityistarpeet	Kyllä	THL:n kyselytutkimukseen perustuva julkaisu: "Työelämän ulkovi- osallisuus ja hyvinvointi. 2018. Kansallinen lapsistrategia Lapsiköyhyys Suomessa 2010 –luvulla Yhteiskunta-politiikka lehd- den artikkeli: Kouluun si- toutumatto- mien nuorten tausta ja tule- vaisuusodo- tukset	Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohankkeen Sokran kyselytutkimuksella kerätään tietoa heikoimmassa asemassa olevien työikäisten hyvinvoinnista ja osallisuudesta. 23.2.2021 hyväksytyn kansallisen lapsi- strategian tavoitteena on lapsen oikeuk- sia kunnioittava yhteiskunta. Lapsistrate- gia sisältää pitkän aikavälin tavoitteet ja toimet lapsiperheköyhyyden vähentä- miseksi. Toimeenpanosuunnitelmaan kootaan toimet ja niihin osoitettavat voi- mavarat. Hallitus tavoittelee asunnottomuuden puolittamista vuoden 2023 loppuun men- nessä. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) tukee itsenäistä asumista, asun- nottomuuden torjumista ja asumiskustan- nuksista selviytymistä. Ympäristöministe- riö vastaa valtion asuntopolitiikasta ja asunnottomuuden vähentämisestä. Asu- misen rahoitus- ja kehittämisskeskus (ARA) vastaa asuntopolitiikan toimeen- panosta.

						Nuorisobarometri 2017 li-säotos: Opin polut ja pien-tareet har-vaan asutuilla alueilla. Ulkomaalais-taustaisten lasten ja nuorten hyvinvointi Helsingissä ARA:n asun-nottomuus-selvitys 2019 Alueellinen eriytyminen terveyspalve-luissa Osatyöky-kyisten reitit työllisyyteen	STM myöntää valtionavustusta asunnot-tomuutta vähentävien sosiaali- ja ter-veyspalvelujen kehittämiseen. Palveluja kohdennetaan vaikeimmassa asemassa oleville asunnottomille mm. päihde- ja mielenterveysasiakkaille, vankilasta va-pautuneille ja maahanmuuttajille. (998/1000)
--	--	--	--	--	--	--	---

				Peruste 2 Toimenpiteet eriytymisen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi kaikilla aloilla, esimerkiksi tarjoamalla muita heikommassa asemassa oleville, myös maahanmuuttajille, riittävää tulotukea, osallisuutta edistävät työmarkkinat ja laadukkaiden palveluiden käyttömahdollisuus	<u>Kyllä</u>	Marinin hallituksen hallitusohjelman kirjaus köyhyyden ja osattomuuden vähentämisestä Valtioneuvoston periaatepäätös Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisestä Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030: Toimeenpanosuunnitelma FinMonik on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toteutama tutkimus, jossa on selvitetty ul-	Hallitusohjelmassa on kirjaus köyhyyden ja osattomuuden vähentämisestä. Erityisesti eläkeläisten ja lapsiperheiden köyhyyttä ja köyhtymistä vähennetään kehittämällä samanaikaisesti etuuksia ja palveluita. Otetaan huomioon entistä paremmin huono-osaisuuden riskitekijät ja huono-osaisuuden ylisukupolvisuus. Kohdennetaan vaikuttavia palveluita riskiryhmille aikuissosiaalityötä kehittämällä. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa sosiaalipolitiikasta ja valmistelee sosiaalihuoltoa koskevan lainsäädännön. Sosiaalihuollosta säädetään sosiaalihuolto-laissa sekä erityislaeissa. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen periaatepäätöksellä hallitus linjaa niitä pitkän aikavälin toimia, joilla suomalaisten hyvinvoinnin ja terveyden eriarvoisuus saadaan vähenemään vuoteen 2030 mennessä. Hallituksen päämääränä on turvata suomalaisten kestävä hyvinvointi kaikissa väestö- ja ikäryhmissä. Sosiaali- ja terveysministeriö huolehtii maahanmuuttajien perusturvasta, kotoutumisen kannalta olennaisista sosiaali- ja terveyspalveluista ja omaan toimialueeseensa kuuluvista muista tuista.
--	--	--	--	--	---------------------	---	---

						komailla syn- tyneiden ul- komaalais- taustaisten hyvinvointia, terveyttä sekä koke- muksia sosi- aali- ja ter- veyspalve- luista. Työkykyoh- jelma (440/500)	(987/1000)
				Peruste 3 Toimenpi- teet, joilla tuetaan siir- tymistä lai- tosperustai- sesta hoi- dosta yhtei- söperustai- sen hoidon käyttöön	Kyllä	VN:n periaa- tepäätös ke- hitysvam- maisten yksi- öllisestä asu- misesta ja palvelujen turvaami- sesta Kehitysvam- maisten asu- misen ohjel- man toimeen- panon arvi- ointi	Valtioneuvoston periaatepäätös kehitys- vammaisten henkilöiden yksilöllisestä asumisesta ja palvelujen turvaamisesta. Valtakunnallinen tavoite vammaisten henkilöiden pitkäaikaisen laitoshoidon lakkauttamisesta ja korvaamisesta muilla palveluilla ja asumisratkaisuihin. Tuetaan yksilöllisten tarpeiden mukaisten asunto- jen hankintaa ja asuntokohteiden raken- tamista. lääkäiden kotona asumisen lisääminen ja sitä tukevien palveluiden kehittäminen. lääkäiden palveluja koskevaa lainsää- ointi

						Pmi Marinin hallituksen ohjelma kehitysvammaisten laitoshoidosta Pmi Marinin hallituksen ohjelma ikäihmisten hoidosta LastensuojeluL 50 § muuttamisesta Sijaishuollon laatusuositus Lastensuojelun monialaisen kehittämisen valtionavustushankkeet (359/500)	däntöä uudistetaan. Laatusuositukset hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. Lastensuojelussa perhehoito on ensisijainen sijaishuollon muoto. Laitoshoidon järjestetään, jos sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun ja tarpeiden mukaisesti riittävien tukitoimien avulla esim. perhehoidossa. Lastensuojelun sijaishuollon laatuksiteerit ovat osa lastensuojelun laatusuosituksia. Valtionavustushankkeissa v.2020 – 2022 kehitetään lastensuojelun monialaista yhteistyötä asiakkaina olevien lasten ja nuorten lasten ja nuorten sosiaalisten, terveydellisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseksi. (997/1000)
				Peruste 4	<u>Kyllä</u>	VN:n periaatepäätös ke-	Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukseen (STEA) toiminnan tavoitteina

				Järjestelyt, joilla varmistetaan, että sen suunnittelu, täytäntöönpano, seuranta ja tarkastelu toteutetaan tiiviissä yhteistyössä työmarkkinaosapuolten ja asiaan kuuluvien kansalaisyhteiskunnan järjestöjen kanssa	hitysvammaisten yksilöllisestä asumisesta ja palvelujen turvaamisesta Kehitysvammaisten asuminen ohjelman toimeenpanon arviointi Pmi Marinin hallituksen ohjelma kehitysvammaisten laitoshoidosta Pmi Marinin hallituksen ohjelma ikäihmisten hoidosta LastensuojeluL 50 § muuttamisesta	on vähentää eriarvoisuutta ja lisätä yhdenvertaisuutta sekä osallisuutta, erilaisten ihmisten kohtaamista ja keskinäistä ymmärrystä sekä vahvistaa yhteisöllisyyttä, suvaitsevaisuutta ja ihmisten voimavaroja sekä auttaa pitämään huolta itsestä, toisista ja ympäristöstä. Tiivis yhteistyö STEAn ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Työkykyohjelmassa panostetaan mm. tuetun työllistymisen menetelmien kehittämiseen, työkyvyn sekä ammattilaisten osaamisen vahvistamiseen. Työn- ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelma on valmisteltu kolmikantaisesti. Työelämän ja hyvän mielenterveyden toimenpideohjelma on osa hallitusohjelman sekä kansallisen mielenterveysstrategian toimeenpanoa. Toimenpideohjelman tavoitteena on lisätä työpaikkojen valmiutta tukea työntekijöiden mielenterveyttä. Työturvallisuuteen ja työhyvinvointiin liittyen toimii lakisääteinen kolmikantainen Työsuojeluneuvottelukunta. Työterveyshuoltoon liittyen toimii Työterveyshuollon neuvottelukunta, jonka kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään erillisellä asetuksella. (999/1000)
--	--	--	--	---	---	--

						Sijaishuollon laatusuositus Lastensuojelun monialai- sen kehittä- misen valtion- avustushank- keet (273/500)	
--	--	--	--	--	--	--	--